

**UCHWAŁA NR XLVI.323.2023
RADY GMINY ŁAGÓW**

z dnia 17 lutego 2023 r.

**w sprawie przyjęcia "Programu opieki nad zabytkami dla Gminy Łagów na lata
2023-2026".**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 oraz art. 40 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jedn.: Dz. U. z 2023 r. poz. 40) w związku z art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2022 r. poz. 840 ze zm.) **Rada Gminy Łagów uchwala, co następuje:**

§ 1. Przyjmuje się "Program opieki nad zabytkami dla Gminy Łagów 2023-2026" zaopiniowany pozytywnie przez Lubuskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, stanowiący załącznik do uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Łagów.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Lubuskiego.

Przewodniczący Rady Gminy

Mariusz Stanisław Klebicko

Załącznik do uchwały Nr XLVI.323.2023
Rady Gminy Łagów
z dnia 17 lutego 2023 r.

**PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
GMINY ŁAGÓW
NA LATA 2023 – 2026**

1. Spis treści

2. Wstęp	4
3. Słowniczek pojęć	4
4. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami	6
5. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce	6
6. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego	10
7. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z opracowaniami wykonanymi na	14
poziomie województwa.....	14
8. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego -	18
dokumenty na poziomie gminy	18
9. Zasoby dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy.....	21
Położenie i krótka charakterystyka gminy.....	21
Zabytki nieruchome o najwyższym znaczeniu dla gminy wpisane do rejestru zabytków - opis	22
Zabytki nieruchome o najwyższym znaczeniu dla gminy wpisane do rejestru zabytków - zdjęcia obiektów - Tabela	25
Zabytki nieruchome o najwyższym znaczeniu dla gminy wpisane do rejestru zabytków – wizualizacja według NID (adresy obiektów i niektóre numery rejestrów różnią się od WKZ).....	30
10. Obiekty ujęte w rejestrze zabytków o szczególnym znaczeniu dla gminy - mapy	31
11. Obiekty ujęte w gminnej ewidencji zabytków.....	45
Wykaz zabytków nieruchomych znajdujących się w ewidencji zabytków gminy Łągów - Tabela	46
Obszary największego zagrożenia dla zabytków w gminie	58
Zabytki ruchome - Tabela	59
Zabytki archeologiczne	60
Zasoby dziedzictwa archeologicznego z terenu gminy Łągów - Tabela.....	61
Stanowiska archeologiczne na terenie miasta Łągów wpisane do rejestru zabytków	65
Opis koncentracji stanowisk archeologicznych - uwarunkowania fizjograficzne.....	68
12. Kierunki działań dla realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami	71
13. Analiza szans i zagrożeń	73
Analiza SWOT - Tabela.....	73
14. Założenia programowe.....	74
Priorytety i założenia programu (ogólnie) 2020-2023 - Tabela.....	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
15. Instrumentarium realizacji opieki nad zabytkami	81
Instrumenty prawne	81
Instrumenty finansowe	82
Instrumenty społeczne	82
16. Zasady oceny realizacji programu	82

17. Źródła finansowania programu opieki nad zabytkami i realizacja	83
Źródła finansowania ochrony zabytków i opieki nad zabytkami w ujęciu ogólnym (przykładowe) - Tabela 84	
18. Główne opracowania wykorzystane do przygotowania programu:	91

2. Wstęp

Konieczność wykonania gminnego programu opieki nad zabytkami określa ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dn. 23 lipca 2003 r.¹ Program sporządzany jest na okres 4 lat, z założeniem ewaluacji jego wykonania, co 2 lata. Celem programu jest określenie zasadniczych kierunków działań i zadań na rzecz ochrony i opieki nad zabytkami w gminie. Przeanalizowane zostały dokumenty strategiczne dotyczące zarówno województwa lubuskiego, jak i Gminy Łągów w zakresie ochrony zabytków. Analiza zasobów kulturowych gminy pozwala wyznaczyć kierunki działań w obszarach zachowania dziedzictwa kulturowego. Po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków danego województwa, program przyjmowany jest przez Radę Gminy. Jego aktualizacja po 4 latach powinna wziąć pod uwagę dotychczasową realizację programu, zmieniające się warunki kulturowe, społeczne, gospodarcze i finansowe gminy oraz nowe uwarunkowania prawne.

3. Słowniczek pojęć

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami[...] w art. 3 podaje następujące wyjaśnienie pojęć z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami:

- 1) **zabytek** – nieruchomość lub rzecz ruchoma, jej części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową;
- 2) **zabytek nieruchomy** – nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości, o których mowa w pkt 1;
- 3) **zabytek ruchomy** – rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, o których mowa w pkt 1;
- 4) **zabytek archeologiczny** – zabytek nieruchomy, będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów, albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem;
- 5) **instytucja kultury wyspecjalizowana w opiece nad zabytkami** – instytucja kultury w rozumieniu przepisów o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej, której celem statutowym jest sprawowanie opieki nad zabytkami;
- 6) **prace konserwatorskie** – działania mające na celu zabezpieczenie i utrwalenie substancji zabytku, zahamowanie procesów jego destrukcji oraz dokumentowanie tych działań;
- 7) **prace restauratorskie** – działania mające na celu wyeksponowanie wartości artystycznych i estetycznych zabytku, w tym, jeżeli istnieje taka potrzeba, uzupełnienie lub odtworzenie jego części oraz dokumentowanie tych działań;
- 8) **roboty budowlane** – roboty budowlane w rozumieniu przepisów Prawa budowlanego, podejmowane przy zabytku lub w otoczeniu zabytku;

¹ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dn. 23 lipca 2003 r. (...)

- 9) **badania konserwatorskie** – działania mające na celu rozpoznanie historii i funkcji zabytku, ustalenie użytych do jego wykonania materiałów i zastosowanych technologii, określenie stanu zachowania tego zabytku oraz opracowanie diagnozy, projektu i programu prac konserwatorskich, a jeżeli istnieje taka potrzeba, również programu prac restauratorskich;
- 10) **badania architektoniczne** – działania ingerujące w substancję zabytku, mające na celu rozpoznanie i udokumentowanie pierwotnej formy obiektu budowlanego oraz ustalenie zakresu jego kolejnych przekształceń;
- 11) **badania archeologiczne** – działania mające na celu odkrycie, rozpoznanie, udokumentowanie i zabezpieczenie zabytku archeologicznego;
- 12) **historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny** – przestrzenne założenie miejskie lub wiejskie, zawierające zespoły budowlane, pojedyncze budynki i formy zaprojektowanej zieleni, rozmieszczone w układzie historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych, w tym ulic lub sieci dróg;
- 13) **historyczny zespół budowlany** – powiązana przestrzennie grupa budynków wyodrębniona ze względu na formę architektoniczną, styl, zastosowane materiały, funkcję, czas powstania lub związek z wydarzeniami historycznymi;
- 14) **krajobraz kulturowy** – postrzegana przez ludzi przestrzeń, zawierająca elementy przyrodnicze i wytwory cywilizacji, historycznie ukształtowana w wyniku działania czynników naturalnych i działalności człowieka;
- 15) **otoczenie** – teren wokół lub przy zabytku wyznaczony w decyzji o wpisie tego terenu do rejestru zabytków w celu ochrony wartości widokowych zabytku oraz jego ochrony przed szkodliwym oddziaływaniem czynników zewnętrznych.

W ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami[...] określono, czym jest ochrona zabytków w art. 4. Obejmuje ona takie działania jak:

- 1) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
- 2) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
- 3) udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- 4) przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę,
- 5) kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- 6) uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Art. 87. ust. 2 przywołanej ustawy ustala dla wszystkich programów, w tym programów, gminnych następujące ogólne cele ochrony nad zabytkami:

- 1) włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- 2) uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- 3) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- 4) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;

- 5) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- 6) określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, które eliminują sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- 7) podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

4. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami

Podstawą prawną opracowania jest art. 87 **ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r.(...)**². Między innymi czytamy:

1. Zarząd województwa, powiatu lub wójt (wójt, prezydent miasta) sporządza na okres 4 lat odpowiednio wojewódzki, powiatowy lub gminny program opieki nad zabytkami.
2. Wojewódzki, powiatowy i gminny program opieki nad zabytkami przyjmuje odpowiednio sejmik województwa, rada powiatu i rada gminy, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków.
3. Programy, o których mowa w ust. 3, są ogłaszane w wojewódzkim dzienniku urzędowym.
4. Z realizacji programów zarząd województwa, powiatu i wójt (Wójt, prezydent miasta) sporządza, co 2 lata, sprawozdanie, które przedstawia się odpowiednio sejmikowi województwa, radzie powiatu lub radzie gminy.

5. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce

Głównym akcie prawnym regulującym zasady ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce - **Ustawie z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (...)**, w tym szczególnie w następujących jej artykułach:

Art. 6.

1. Ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania:

1) **zabytki nieruchome**, będące w szczególności:

- krajobrazami kulturowymi,
- układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,
- dziełami architektury i budownictwa,
- dziełami budownictwa obronnego,
- obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi, cmentarzami, parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni, miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

1) **zabytki ruchome**, będące w szczególności:

²Tamże, s. 37.

- dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej, kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,
- numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami,
- wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,
- materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach [...]
- instrumentami muzycznymi,
- wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,
- przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

2) **zabytki archeologiczne**, będące w szczególności:

- pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,
- cmentarzyskami,
- kurhanami,
- relikdami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

2.Ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

Art. 19.

W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego uwzględnia się w szczególności ochronę:

- 1) zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia;
- 2) innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków;
- 3) parków kulturowych.

Art. 21.

Ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy.

Art. 22.

Generalny Konserwator Zabytków prowadzi krajową ewidencję zabytków w formie zbioru kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się w wojewódzkich ewidencjach zabytków.

Wojewódzki konserwator zabytków prowadzi wojewódzką ewidencję zabytków w formie kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się na terenie województwa.

[...]Wójt (Wójt, prezydent) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomości z terenu gminy.

W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:

- a) zabytki nieruchome wpisane do rejestru,**
- b) inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków,**
- c) inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.**

Gminna ewidencja zabytków (GEZ) nie jest podniesiona do rangi formy ochrony, wprost, ale faktycznie funkcjonuje, jako taka poprzez: art. 7 pkt 4 ustawy[...] łącznie z przepisami ustawy Prawo budowlane[...] (art. 36 ust. 3) i ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym[...], obowiązek uwzględniania GEZ w programach opieki wojewódzkich, powiatowych i gminnych, które z kolei uwzględnia się przy sporządzaniu planów zagospodarowania przestrzennego (art.21), obowiązek uwzględniania GEZ w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania gminy oraz w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego (art.19).

W stosunku do obiektów budowlanych oraz obszarów niewpisanych do rejestru zabytków, a ujętych w gminnej ewidencji zabytków, pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego wydaje właściwy organ w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Uregulowania prawne dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami zawarte zostały także w innych dokumentach i aktach prawnych:

- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (...)

Ustawa zasadnicza stanowi fundament systemu ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce. Zgodnie z art. 5, art. 6 ust. 1 Rzeczpospolita Polska strzeże dziedzictwa narodowego, zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju oraz stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będących źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju. Każdy jest obowiązany do dbałości o stan środowiska i ponosi odpowiedzialność za spowodowane przez siebie jego pogorszenie. Zasady tej odpowiedzialności określa art. 86 ustawy.

- Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (...)

Zgodnie z art. 7 ust. 1 pkt. 9 ustawy[...], do zadań własnych gminy należy zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty, w tym m.in. spraw kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (...)

Ustawa[...] określa, że przy sporządzaniu prognozy oddziaływania na środowisko należy dokonać analizy i oceny oddziaływania m.in. na obiekty zabytkowe. W przypadku odstąpienia od przeprowadzenia postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko, ustawa nakłada obowiązek sprawdzenia, czy decyzja o odstąpieniu uwzględnia obszary mające znaczenie dla dziedzictwa kulturowego.

- Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (...)

Zapisy ustawy[...] określają, iż podczas sporządzania studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, decyzji o warunkach zabudowy oraz ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego należy uwzględnić obszary i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej. Ustawa[...] nakłada na samorzady obowiązek zawiadomienia konserwatora zabytków o przystąpieniu do sporządzania studium i planów zagospodarowania przestrzennego, uwzględnienia wniosków konserwatorskich oraz uzgodnienia dokumentów.

- Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (...)

Zgodnie z art. 83 a, ust. 1 ustawy[...], zezwolenie na usunięcie drzewa lub krzewu z terenu nieruchomości wydaje wójt, Wójt albo prezydent miasta, a w przypadku, gdy zezwolenie dotyczy usunięcia drzewa lub krzewu z terenu nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków - wojewódzki konserwator zabytków.

- Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (...)

Ustawa[...] określa (w art. 13), iż pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków wymaga sprzedaż, zamiana, darowizna lub oddanie w użytkowanie wieczyste nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków, stanowiącej własność jednostki samorządu terytorialnego i Skarbu Państwa (za wyjątkiem nieruchomości będących we władaniu Agencji Nieruchomości Rolnych). Zgodnie z art. 29, jeżeli przedmiotem umowy o oddanie nieruchomości gruntowej w użytkowanie wieczyste jest nieruchomość wpisana do rejestru zabytków, przy określaniu sposobu korzystania z niej, można nałożyć na nabywcę obowiązek odbudowy lub remontu położonych na niej obiektów zabytkowych. Przy sprzedaży nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków, ustaloną cenę obniża się o 50 % (art. 68). Właściwy organ, może za zgodą odpowiednio wojewody, rady lub sejmiku, podwyższyć lub obniżyć tę bonifikatę.

- Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (...)

Według ustawy[...] - Art. 5 ust. 1, pkt. 7 oraz ust. 2:
Obiekt budowlany należy użytkować w sposób zgodny z jego przeznaczeniem i wymaganiami ochrony środowiska oraz utrzymywać w należyłym stanie technicznym i estetycznym, nie dopuszczając do nadmiernego pogorszenia jego właściwości użytkowych i sprawności technicznej, w szczególności w zakresie związanym z wymaganiami ochrony obiektów wpisanych do rejestru zabytków oraz obiektów objętych ochroną konserwatorską.

Art. 30 ust. 2.

Do zgłoszenia robot budowlanych należy dołączyć, w zależności od potrzeb, pozwolenia, uzgodnienia i opinie wymagane odrębnymi przepisami, np. wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Art. 30 ust. 7.

Właściwy organ może nałożyć, w drodze decyzji, obowiązek uzyskania pozwolenia na wykonanie określonego obiektu lub robot budowlanych objętych obowiązkiem zgłoszenia, jeżeli ich realizacja może naruszać ustalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego lub spowodować m.in. pogorszenie stanu środowiska lub stanu zachowania zabytków.

Art. 39 ustawy określa, iż:

- prowadzenie robot budowlanych przy obiekcie lub na obszarze wpisanym do rejestru zabytków wymaga, przed wydaniem decyzji o pozwoleniu na budowę, uzyskania pozwolenia konserwatora zabytków,
- pozwolenie na rozbiórkę obiektu budowlanego wpisanego do rejestru zabytków może być wydane po uzyskaniu decyzji Generalnego Konserwatora Zabytków o skreśleniu tego obiektu z rejestru zabytków,
- w stosunku do obiektów budowlanych oraz obszarów nie wpisanych do rejestru zabytków, a ujętych w gminnej ewidencji zabytków, pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu wydaje właściwy organ w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Zasady ochrony zabytków znajdujących się w muzeach, bibliotekach i archiwach określono w:

- Ustawie z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (...)
- Ustawie z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (...)
- Ustawie z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (...)

6. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

OCHRONA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO W USTALENIACH MIĘDZYNARODOWYCH

Najważniejsze dla dziedzictwa kulturowego ustalenia międzynarodowe, przyjęte przez Polskę:

- **Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego z 16 listopada 1972 r. przyjęta na sesji w Paryżu** (Dz. U. z 1976 r. nr 32, poz. 190, załącznik) - zobowiązuje do: ustanowienia „skutecznego systemu ochrony dziedzictwa kulturalnego i naturalnego o wyjątkowym znaczeniu dla całej ludzkości, zorganizowanego w sposób stały i zgodny z metodami współczesnej nauki”; uprawiania polityki zmierzającej do wyznaczenia dziedzictwu kulturalnemu i naturalnemu odpowiedniej funkcji w życiu zbiorowym i włączenia ochrony tego dziedzictwa do programów planowania ogólnego; podejmowania środków prawnych, naukowych, technicznych, administracyjnych i finansowych w celu identyfikacji, ochrony, konserwacji, waloryzacji i reanimacji tego dziedzictwa.

- **Europejska konwencja o ochronie dziedzictwa archeologicznego (poprawiona) -**

16 stycznia 1992 r. - La Valetta (Dz. U. z 1996 r., Nr 120, poz. 564) dotycząca dziedzictwa archeologicznego, które stanowi źródło „zbiorowej pamięci europejskiej i instrument dla badań historycznych i naukowych”. Zobowiązuje do wprowadzenia systemu prawnej

ochrony dziedzictwa archeologicznego, zapewniającego prowadzenie ewidencji archeologicznego dziedzictwa, łączenia potrzeb archeologii z wymaganiami planów zagospodarowania, zapewnienia finansowego wsparcia dla badań archeologicznych od władz państwowych, regionalnych i gminnych.

- Europejska konwencja krajobrazowa – 22 października 2000 r. – Florencja

(Dz.U. z 2006 r., Nr 14, poz. 98) zobowiązuje do: ustanowienia i wdrożenia polityki w zakresie krajobrazu, (który przyczynia się do tworzenia kultur lokalnych i jest podstawowym komponentem europejskiego dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego) ukierunkowanej na ochronę, gospodarkę i planowanie krajobrazu. W konwencji tej zwrócono uwagę na współpracę transgraniczną (na szczeblu regionalnym i lokalnym) służącą przygotowani i wdrażaniu wspólnych programów dotyczących krajobrazu (krajobrazy transgraniczne). Ustanowiono Nagrodę Krajobrazową Rady Europy - wyróżnienie przyznawane organom.

- Konwencja UNESCO w sprawie ochrony i promowania różnorodności form wyrazu kulturowego, sporządzona w Paryżu dnia 20 października 2005 r. (Dz.U. z 2007 r., Nr 215, poz. 1585). Celami konwencji są między innymi ochrona i promowanie różnorodności form wyrazu kulturowego; tworzenie takich warunków dla kultur, by mogły się w pełni rozwijać i swobodnie na siebie oddziaływać w sposób przynoszący im wzajemne korzyści; promowanie poszanowania różnorodności form wyrazu kulturowego i uświadamianie jej wartości na płaszczyźnie lokalnej, krajowej i międzynarodowej; potwierdzenie znaczenia związku między kulturą i rozwojem dla wszystkich krajów.

- Konwencja o ochronie dziedzictwa architektonicznego Europy - przyjęta

3 października 1985 roku w Granadzie. Weszła w życie 1 grudnia 1987 r. Przez Polskę została podpisana 18 marca 2010 r. Zasadniczym celem dokumentu jest ochrona europejskiego dziedzictwa architektonicznego. Konwencja definiuje pojęcie dziedzictwa architektonicznego i zwraca uwagę na potrzebę jego ochrony nie tylko na szczeblu krajowym, ale i europejskim. Dokument postuluje konieczność identyfikacji zasobów mających podlegać ochronie oraz tworzenia i wdrażania systemu ich ochrony. Sygnatariusze zobowiązują się do prowadzenia działań systemowych w celu zapewnienia ochrony i opieki nad dziedzictwem architektonicznym oraz przyjęcia zintegrowanej polityki konserwacji zabytków. Konwencja zakłada współdziałanie społeczeństwa w procesie ochrony zabytków, podkreśla rolę promocji dziedzictwa i rozwijania świadomości społecznej w zakresie ochrony zabytków. Zobowiązuje również strony do wymiany informacji na temat polityki konserwacji zabytków.

- Konwencja w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego (D.U. z 19 sierpnia 2011 poz.1018) Konwencja w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego z 2003 roku. W Polsce Konwencja weszła w życie 16 sierpnia 2011 roku i stanowi obecnie jedyny akt prawa (międzynarodowego), na jakim można oprzeć budowę systemu ochrony dziedzictwa niematerialnego w naszym kraju. Konwencja przyjmuje za cele:

- ochronę niematerialnego dziedzictwa kulturowego,
- zapewnienie poszanowania niematerialnego dziedzictwa kulturowego wspólnot, grup oraz jednostek,

- doprowadzenie na poziomie lokalnym, krajowym i międzynarodowym do wzrostu świadomości znaczenia niematerialnego dziedzictwa kulturowego,
- zapewnienie międzynarodowej współpracy i pomocy w celu realizacji postanowień Konwencji. Konwencji zobowiązuje do podejmowania działań zapewniających ochronę dziedzictwa niematerialnego znajdującego się na terytorium sygnatariuszy, określenia i zdefiniowania jego elementy oraz sporządzenia rejestru niematerialnego dziedzictwa kulturowego.

Celem Konwencji jest objęcie ochroną niematerialnego dziedzictwa kulturowego rozumianego wg UNESCO, jako: „praktyki, wyobrażenia, przekazy, wiedza i umiejętności jak również związane z nimi instrumenty, przedmioty, artefakty i przestrzeń kulturową, które wspólnoty, grupy i w niektórych przypadkach jednostki uznają za część własnego dziedzictwa kulturowego”. Dziedzictwo niematerialne poprzez stałe odtwarzanie jest przekazywane

z pokolenia na pokolenie, przyczyniając się do wzrostu poczucia własnej tożsamości oraz poszanowania dla różnorodności kulturowej oraz ludzkiej kreatywności.

- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady Europy - INSPIRE (Infrastructure for Spatial Information in Europe)

- w ustawie[...] o infrastrukturze informacji przestrzennej z dnia 4 marca 2010 r., która to weszła w życie 7 czerwca 2010 r. Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego został zdefiniowany (art. 3, pkt. 7c) jako organ wiodący i współodpowiedzialny, wraz z Ministrem Środowiska, w zakresie tematu danych przestrzennych w części dotyczącej zabytków nieruchomości w rozumieniu ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Ustawa stanowi przeniesienie na grunt legislacyjny Polski zapisów dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady Europy – INSPIRE. Założeniem dyrektywy jest opracowanie baz danych GIS oraz udostępnienie tych danych za pomocą usług sieciowych (serwisów internetowych) w celu upowszechnienia, oraz darmowego dostępu, danych stanowiących rejestr publiczny (wraz ze zdefiniowaniem ograniczeń dostępu do tych danych, jeśli wymaga tego interes Państwa). Założenia dyrektywy określają sposób, w jaki dane te będą organizowane - ze szczególnym naciskiem na brak powielania kompetencji poszczególnych jednostek administracji publicznej w zakresie pozyskiwania tych danych, a w efekcie optymalizacji wydatków ponoszonych przez podatnika na tworzenie zbiorów cyfrowych odzwierciedlających stan rejestrów publicznych.

- **Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami 2019 - 2022**

(Uchwała nr 82 Rady Ministrów z dnia 13 sierpnia 2019 r. w sprawie "Krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2019-2022") - prace nad nowym programem trwają.

Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2019-2022 jest głównym dokumentem strategicznym określającym cele administracji rządowej oraz podległych jej służb i instytucji w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, a także środki służące do realizacji wyznaczonych celów. Głównym celem jest stworzenie warunków dla zapewnienia efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami poprzez optymalizację systemu ochrony dziedzictwa kulturowego, wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami i budowanie świadomości społecznej wartości dziedzictwa kulturowego.

W ramach programu będą realizowane m.in. następujące zadania:

- szkolenia dla pracowników jednostek samorządu terytorialnego i pracowników służb konserwatorskich, m. in. w zakresie zarządzania dziedzictwem kulturowym,
- powołanie Centrum Architektury Drewnianej, którego podstawowym celem będzie dostarczanie wiedzy dotyczącej zasad konserwacji zabytków drewnianych właścicielom, opiekunom a rzemieślnikom zaangażowanym w opiekę nad tego rodzaju obiektami,
- podniesienie bezpieczeństwa zabytków poprzez współpracę z właściwymi służbami jak Policja,
- kampanię społeczno-edukacyjną w mediach, z uwzględnieniem aspektu profilaktyki w dziedzinie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami i dostępności do zabytków dla osób z niepełnosprawnościami,
- program dotacyjny dla organizacji pozarządowych w zakresie popularyzowania i upowszechniania wiedzy o dziedzictwie kulturowym, budowania świadomości lokalnej, a także włączania społeczeństwa w opiekę nad zasobem dziedzictwa kulturowego.

Głównym realizatorem programu jest państwowa instytucja kultury Narodowy Instytut Dziedzictwa. Cel główny Programu [...] 2019-2022 to:

Stworzenie warunków dla zapewnienia efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami.

Cel główny podzielono na cele szczegółowe według tabeli poniżej.

<u>Cel szczegółowy 1</u>	<u>Cel szczegółowy 2</u>	<u>Cel szczegółowy 3</u>
Optymalizacja systemu ochrony dziedzictwa kulturowego	Wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami	Budowanie świadomości społecznej wartości dziedzictwa kulturowego
Kierunki działania	Kierunki działania	Kierunki działania
1. Wzmocnienie systemu ochrony na poziomie lokalnym. 2. Wzmocnienie systemu ochrony na poziomie centralnym.	1. Merytoryczne wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami. 2. Podnoszenie bezpieczeństwa zasobu zabytkowego.	1. Upowszechnianie wiedzy na temat dziedzictwa kulturowego i jego wartości. 2. Tworzenie warunków dla sprawowania społecznej opieki nad zabytkami.

Dokumenty na poziomie krajowym dotyczące opieki i ochrony nad zabytkami w sposób ogólny wyznaczają kierunki działań programu gminnego.

Dokumenty strategiczne na poziomie hierarchicznie niższym (terytorialnym) nawiązują do wskazań na poziomie regionu. Również program opieki nad zabytkami dla Gminy Łągów został sporządzony w nawiązaniu do głównych założeń tych dokumentów.

7. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z opracowaniami wykonanymi na poziomie województwa.

• Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030

(Uchwała nr XXVIII/397/21 Sejmiku Województwa Lubuskiego z dnia 15 lutego 2021 r.)
Strategia rozwoju województwa lubuskiego 2030 określa główne cele rozwoju województwa i działania samorządu wojewódzkiego określone jeszcze w 2012 roku, wśród których uwzględniono również zachowanie wartości środowiska kulturowego. Głównym celem Strategii[...] jest wykorzystanie potencjałów województwa lubuskiego do wzrostu, jakości życia, dynamizowania konkurencyjnej gospodarki, zwiększenia spójności regionu oraz efektywnego zarządzania jego rozwojem. Będzie on realizowany przy pomocy czterech celów strategicznych, którym podporządkowano cele operacyjne.

Nowością w kontekście wymienionych wyzwań jest także aktualny etap rewolucji naukowo-technicznej. Wiąże się on z wpływem sztucznej inteligencji na gospodarkę regionalną i rynek pracy oraz powstawaniem nowych tzw. inteligentnych (smart) instrumentów zarządzania rozwojem.

Na uwagę zasługują:

Cel strategiczny 1.

Inteligentna, zielona gospodarka regionalna

Cel operacyjny 1.6: Rozwój potencjału turystycznego i wyznaczone kierunki działań:

- Promocja i rozwój markowych produktów turystycznych województwa.
- Tworzenie warunków do rozwoju turystyki aktywnej i specjalistycznej.
- Poprawa stanu obecnej i tworzenie nowej infrastruktury turystycznej, w tym bazy noclegowej i konferencyjnej o wysokim standardzie.
- Promocja lubuskich podmiotów branży turystycznej.
- Wsparcie marketingowe dla funkcjonowania turystyki biznesowej, aktywnej specjalistycznej.
- Zintegrowany system promocji oferty turystycznej, skierowanej do różnych grup odbiorców.
- Wspieranie oraz efektywna współpraca z podmiotami działającymi w obszarze turystyki w tym w ujęciu transgranicznym.
- Podnoszenie, jakości obsługi i usług turystycznych.
- Rozwój szlaków, tras turystycznych, budowa oraz integracja dróg/ścieżek rowerowych.
- Kreowanie, wsparcie i realizacja działań z zakresu racjonalnego wykorzystywania ochrony zasobów środowiska naturalnego oraz dziedzictwa kulturowego.
- Wsparcie rozwoju turystyki pakietowej wykorzystującej potencjały i położenie województwa.
- Wspieranie powstania działalności uzdrowiskowej w regionie.

Cel strategiczny 2.

Region silny w wymiarze społecznym oraz bliski obywatelowi

Cel operacyjny 2.4: Zapewnienie bogatej oferty kulturalnej oraz ochrona i promocja dziedzictwa kulturowego

d. Ochrona i promocja cennych obiektów dziedzictwa kulturowego.

Cel strategiczny 3.

Integracja przestrzenna regionu

Cel operacyjny 3.7: Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich

d. Odnowa i rewitalizacja wsi i małych miast.

- **Plan zagospodarowania przestrzennego województwa lubuskiego.**

Zmiana Planu zagospodarowania przestrzennego województwa lubuskiego [...] przyjęta została przez Sejmik Województwa Lubuskiego Uchwałą Nr XXII/191/12 z dnia 21 marca 2012 r.

Część I „Uwarunkowania rozwoju przestrzennego województwa lubuskiego. Koncepcja rozwoju regionu”, rozdz. 2 „Diagnoza systemu powiązań wewnętrznych”, pkt. 2.3. „Strefa kulturowa” zawiera charakterystykę zasobów zabytkowych województwa lubuskiego. W tabeli przedstawiono zestawienie ilościowe zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków. Zaprezentowano najcenniejsze zabytki województwa lubuskiego, charakterystyczne dla poszczególnych epok z podziałem na kategorie:

- 1) założenia urbanistyczno – krajobrazowe wraz z otoczeniem,
- 2) założenia ruralistyczne,
- 3) architektura sakralna;
- 4) architektura rezydencjonalna;
- 5) architektura obronna;
- 6) budynki użyteczności publicznej;
- 7) parki;
- 8) cmentarze;
- 9) architektura przemysłowa i zabytki techniki;
- 10) zabytki ruchome;
- 11) zasoby archeologiczne.

W Planie[...] opisano stan zachowania poszczególnych kategorii zabytków. Podkreślono także wartość tożsamości regionalnej. Oparta na tradycji regionalnej i najważniejszych cechach wyróżniających region terytorialnie, historycznie, społecznie i kulturowo jest ważnym elementem dziedzictwa kulturowego.

W części II „Plan struktury funkcjonalno-przestrzennej. Kierunki polityki przestrzennej”, rozdz. 12 „Strefa kulturowa” przedstawiono działania, mające na celu praktyczne wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego:

- systematyczne aktualizowanie informacji o zabytkach regionu przez uzupełnianie portalu internetowego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków,
- włączenie systemu ochrony dziedzictwa kulturowego w procesy gospodarcze i rynkowe w drodze kompromisu między zasadami ochrony a wymogami i prawami ekonomii,

- aktywne przyciąganie inwestorów dla zagospodarowania zabytków poprzez stosowanie zachęt inwestycyjnych, skuteczną pomoc publiczną i kreowanie partnerstwa publiczno-prywatnego,
- poszerzanie ofert turystycznych na bazie dziedzictwa kulturowego poprzez szerokie udostępnianie zabytków (szlaki kulturowe), łączenie różnych imprez z miejscowymi obiektami zabytkowymi,
- wspieranie turystyki wiejskiej opartej m.in. o gospodarstwa agroturystyczne,
- kreowanie symbolicznego wizerunku miejscowości przez określony, charakterystyczny zabytek, czy element dziedzictwa niematerialnego,
- kontynuowanie owocnego współdziałania wojewódzkiego urzędu konserwatorskiego i władz samorządowych w organizowaniu Dni Ochrony Zabytków i Europejskich Dni Dziedzictwa,
- poszerzanie zakresu społecznej edukacji przez wspieranie lokalnych inicjatyw związanych z popularyzowaniem dziedzictwa kulturowego,
- poszerzanie edukacji dzieci i młodzieży ukierunkowanej na kształcenie patriotyzmu lokalnego w formie „małej ojczyzny” z wykorzystaniem lokalnego dziedzictwa kulturowego,
- promowanie i wspieranie wszelkich inicjatyw zmierzających do wykorzystania dziedzictwa kulturowego (turystyka, zagospodarowanie zabytków), a przez to aktywizacja lokalnych społeczności, tworzenia nowych miejsc pracy i rozwoju alternatywnych źródeł dochodu, szczególnie na wsi,
- wspieranie działań popularyzatorskich w atrakcyjny sposób – lokalne wydarzenia z przeszłości (muzea) oraz wiedzę o dawnych rzemiosłach, zajęciach, obyczajach, kuchni wiejskiej itp.,
- wspieranie muzeów w działaniach popularyzujących, poprzez wystawy i imprezy, walory dziedzictwa kulturowego, lokalną tradycję i historię.

Wśród działań, mających na celu ochronę krajobrazu kulturowego województwa wymieniono:

- eliminację deformacji krajobrazu kulturowego i zapobieganie nowym zagrożeniom,
- dbałość o stan środowiska przyrodniczego,
- aktualizację bazy informacyjnej o zabytkach,
- podjęcie działań w celu zagospodarowania obiektów nieużytkowanych.

Skuteczna realizacja zadań związanych z ochroną i opieką nad zabytkami rodzi konieczność podejmowania profesjonalnych działań marketingowych, odpowiadających wymogom współczesnego rynku. Powinny one obejmować takie zagadnienia jak: organizacja systemu informacji o zasobach dziedzictwa kulturowego, oferta turystyczno- kulturowa, oferta gospodarcza w sferze zabytków.

W celu ochrony krajobrazu kulturowego zaproponowano utworzenie nowych szlaków turystycznych w oparciu o zasoby kulturowe i obszary przyrodnicze.

Jako działania priorytetowe wymieniono:

- opracowanie interdyscyplinarnych, merytorycznych i finansowych długofalowych programów z uwzględnieniem aktywności społeczności lokalnej; w celu zdiagnozowania środowiska kulturowego i przyrodniczego, stanu zachowania, pełnionych funkcji i wskazania ich walorów i konfliktów, a także określenia optymalnych sposobów ochrony i możliwości adaptacji do nowych funkcji,

- wspomaganie społeczności lokalnej w tworzeniu nowych miejsc pracy np. w agroturystyce, wytwarzaniu produktów regionalnych, zajazdów z kuchnią regionalną, szczególnie w obiektach zabytkowych,
- tworzenie zespołów gospodarczych związanych z obsługą turystyczną,
- współpraca międzyregionalna wynikająca z historycznych uwarunkowań,
- wypracowanie metod zwiększenia zaangażowania sektora prywatnego w rewaloryzację obiektów zabytkowych znajdujących się na szlakach turystycznych z możliwością ich adaptacji na cele turystyczne, takie jak: małe muzea, hotele, restauracje itp.,
- aktywny udział w integralnych programach mających na celu kształtowanie regionalnej przestrzeni z przestrzenią europejską związaną z tworzeniem wspólnych szlaków turystycznych i krajoznawczych,
- ścisła współpraca samorządów każdego szczebla, a szczególnie gmin zainteresowanych tworzeniem tras łączących regiony.

- **Program opieki nad zabytkami województwa lubuskiego 2021-2024**

(Uchwała nr XXXIII/454/21 Sejmiku Województwa Lubuskiego z dnia 21 czerwca 2021 r. w sprawie przyjęcia wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami pn. Program opieki nad zabytkami województwa lubuskiego na lata 2021-2024).

Program opieki nad zabytkami województwa lubuskiego na lata 2021-2024 stanowi element polityki samorządowej i służyć ma planowaniu, inicjowaniu i wspieraniu badań i prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego. Głównym celem sporządzania i realizacji Programu jest dążenie do znaczącej poprawy stanu zachowania zasobów dziedzictwa kulturowego i krajobrazu kulturowego Ziemi Lubuskiej przez określenie służących temu warunków organizacyjnych i finansowych w zakresie leżącym w kompetencjach samorządu województwa.

Jako cel strategiczny wyznaczono – zachowanie i zrównoważone wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego dla kształtowania tożsamości województwa lubuskiego.

Zgodnie z tym założeniem dziedzictwo kulturowe jest zasobem dającym możliwość budowania i pielęgnowania wspólnej tożsamości regionu oraz rozwijania potencjału społecznego. Wielokulturowe dziedzictwo o europejskim rodowodzie może być wykorzystane dla zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego województwa.

Realizacja wizji i celu strategicznego odbywać się będzie poprzez określenie celów priorytetowych, kierunków działań i zadań.

Cel priorytetowy 1 - Rozpoznanie zasobu, poprawa skuteczności ochrony zabytków i efektywne zarządzanie zasobem

Cel priorytetowy 2 - Rewaloryzacja zabytków, jako czynnik rozwoju społeczno-gospodarczego oraz rozwoju potencjału turystycznego

Cel priorytetowy 3 - Budowanie tożsamości regionalnej poprzez edukację i popularyzację dziedzictwa kulturowego w oparciu o społeczeństwo obywatelskie

Cel priorytetowy 4 - Ochrona krajobrazu kulturowego i świadome jego kształtowanie współgrające z integracją przestrzenną regionu

Program opieki nad zabytkami gminy Łągów nawiązuje w założeniach do celów Programu wojewódzkiego [...].

8. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego - dokumenty na poziomie gminy

• Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Łągów

(Zmiana Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Łągów została uchwalona przez Radę Gminy Uchwałą Nr XXII/163/2016 z dnia 21 grudnia 2016 r.)

Dokument ten zawiera charakterystykę ogólną gminy Łągów i opis jej potencjału, wskazuje cele i kierunki rozwoju, a także określa warunki ochrony konserwatorskiej obszarów i obiektów chronionych jako obligatoryjne wytyczne do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Warunki ochrony konserwatorskiej określają przedmiot ochrony, zakres ochrony oraz sposób użytkowania zabytków.

Warunki ochrony konserwatorskiej obowiązują:

- a) organy administracji rządowej,
- b) organy administracji samorządowej,
- c) służby komunalne,
- d) państwowe i samorządowe jednostki organizacyjne,
- e) osoby prawne,
- f) osoby fizyczne.

Główne cele ochrony zasobów kulturowych gminy, ujęte w Studium[...], obejmują:

- zachowanie dziedzictwa kulturowego gminy Łągów,
- zachowanie i ekspozycja zasobów krajobrazu kulturowego oraz jego struktury,
- zachowanie i formowanie wysokiej, jakości środowiska antropogenicznego oraz zapewnienie jego trwałego i zrównoważonego użytkowania.

Warunki konserwatorskie winny być przestrzegane szczególnie przy:

- opracowywaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (gmina Łągów nie posiada mpzp dla obszaru całej gminy), wydawaniu decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu,
- wydawaniu decyzji dot. gospodarki terenami i podziałów własnościowych,
- wydawaniu decyzji dot. sposobu użytkowania i eksploatacji obiektów (budynków i obszarów) objętych ochroną konserwatorską.

W Studium[...] wyznaczono tereny objęte strefą ochrony konserwatorskiej ze względu na wartości kulturowe i przyrodnicze. Studium[...] wskazuje na liczne walory przyrodniczo-turystyczne gminy, które są podstawą rozwijania działalności turystycznej. Tereny o walorach historycznych i krajobrazowych występują w całej gminie.

W części II, pkt. „Uwarunkowania środowiska kulturowego”, przedstawiono zasoby dziedzictwa kulturowego gminy z uwzględnieniem zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków, ujętych w ewidencji konserwatora zabytków oraz zewidencjonowanych stanowisk archeologicznych.

W części III „Kierunki zagospodarowania przestrzennego” pkt. 6 „Ochrona i kształtowanie środowiska kulturowego”, przedstawiono zasady ochrony wartości kulturowych:

Kierunki ochrony środowiska naturalnego określono poprzez wyodrębnienie stref o zróżnicowanych uwarunkowaniach rozwoju i możliwym zagospodarowaniu. Uwzględniono istniejące zasoby, w tym dziedzictwa kulturowego, bądź charakterystyczne cechy krajobrazu gminy.

Spełnieniem wymogów ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego, na podstawie przepisów ustawowych, jest określenie zabytkowych układów i elementów podlegających ochronie, poprzez objęcie ich:

- strefami konserwatorskimi,
- rejestrem zabytków o wybitnych wartościach,
- ewidencją z uwagi na istotne wartości dla dziedzictwa kulturowego,
- kartami z uwagi na znaczenie dla tożsamości kulturowej.

Przyjęto system stref ochronnych dziedzictwa kulturowego, na które składają się strefy: „A”, „B”, „E”, „K”, „W”. Dla nich ustalono indywidualne kierunki polityki przestrzennej.

Ochroną o najwyższym stopniu objęty jest obszar zespołu urbanistyczno-krajobrazowego łągowa wpisany do rejestru zabytków (nr rej. 1994 r. wyznaczony granicą strefy „A”, tj. pełnej ochrony struktury przestrzennej historycznej części łągowa. Sposób zagospodarowania tej strefy jest określony w decyzji administracyjnej i poparty planem miejscowym. Obowiązuje pełna ochrona zasobów konserwatorskich i rozplanowania urbanistycznego. Prowadzenie działań inwestycyjno-remontowych zarówno w fazie projektowej jak i realizacyjnej wymaga zgody właściwej służby konserwatorskiej do spraw zabytków.

Zasady ochrony wartości kulturowych, które sprowadzają się do:

- ochrony zespołów i obiektów prawnie chronionych wpisanych do ewidencji konserwatora zabytków,
- opracowania studium historycznego osadnictwa oraz przeprowadzenia aktualizacji ewidencji zabytków,
- promowania wartości kulturowych gminy oraz dążenia do wykorzystania obiektów dla celów turystycznych,
- podejmowania zespolonych działań łączących ochronę zabytków z ochroną przyrody,
- uwzględniania lokalnych uwarunkowań historycznych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego,

- kształtowania miejscowego krajobrazu w sposób zgodny z zasadą zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego gminy, uwzględniającego zachowanie walorów przyrodniczych oraz dziedzictwa kulturowego.

- **Strategia Gminy Łagów**

Jest to dokument określający główne kierunki rozwoju gminy w najważniejszych obszarach strategicznych. Powstał dość dawno, ale jego założenia obowiązują przy określaniu kierunków rozwoju gminy.

Na uwagę zasługuje Cel Strategiczny 3 i Cel operacyjny: 3.1. Ochrona dziedzictwa kulturowego ujęto następujące zadania:

- rewitalizacja zabytkowych obiektów stanowiących dziedzictwo kulturowe regionu,
- rewitalizacja parków gminnych,
- remont, poprawa elewacji zabytkowych kamienic,
- pozyskiwanie środków na renowację, zabezpieczenie zabytkowych obiektów wraz z otoczeniem,
- budowa ścieżek historyczno-kulturowych,
- wsparcie budowy Międzynarodowego Ośrodka Kulturalno-Edukacyjnego Joannites World.

- **Uwarunkowania wynikające z miejscowych planów zagospodarowania Przestrzennego.**

Przy zmianie studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Łagów, w obrębie wsi Łagów, uwzględniono Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubuskiego przyjęty uchwałą Nr XXXVII/272/2002 Sejmiku Województwa Lubuskiego z dnia 2 października 2002 r. oraz Zmianę Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubuskiego przyjętą uchwałą Nr XXII/191/12 Sejmiku Województwa Lubuskiego z dnia 21 marca 2012 r.

Gmina Łagów nie posiada miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenu całej gminy. Zasadne jest opracowanie studium historyczno-ruralistyczne wraz z wytycznymi konserwatorskimi dla następujących zasobów: Łagów - obszar centrum Łagowa, Toporów - centralna część wsi /pierwotny plan/, Gronów, Jemiołów, Kosobudz, Łagówek, Niedźwiedz, Sieniawa, Żelechów – obszar wsi.

- **Uwarunkowania wynikające z ochrony przyrody i równowagi ekologicznej.**

W czasach wielkich przekształceń środowiska duże znaczenie ma zachowanie w niezmiennym stanie terenów mało jeszcze zdegradowanych, gdzie przyroda występuje w formie niezaburzonej działalnością człowieka. Formami takiej ochrony są parki krajobrazowe i obszary chronionego krajobrazu, nierzadko połączonych z wartościami historycznymi. Obszary chronione stanowią uwarunkowania, które w różnym stopniu ograniczają i regulują możliwości zagospodarowania przestrzennego. Istniejące obszary chronione na terenie gminy:

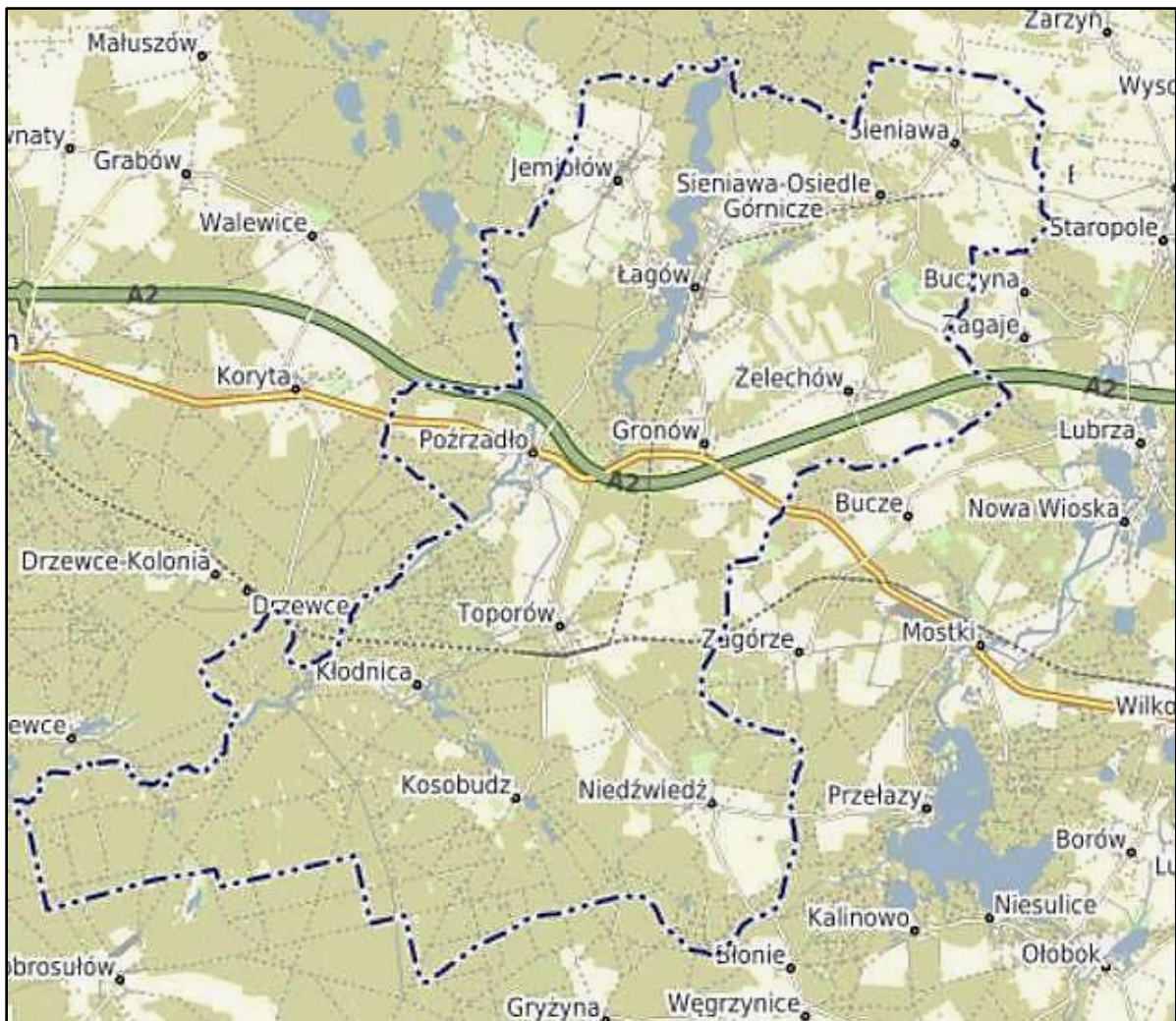
- **Łagowski Park Krajobrazowy** wraz z otuliną (fragment w północno zachodniej części gminy), w dniu 29 /08/2011r., uchwałą Sejmiku Województwa Lubuskiego, wprowadzono zmianę nazwy Parku została zmieniona na Łagowsko-Sulęciński Park Krajobrazowy,

zwiększyła się powierzchnia Parku do 5367,2 ha, a zmniejszyła powierzchnia otuliny do 6394,7 ha,

- **Gryżyński Park Krajobrazowy** wraz z otuliną (południowa część gminy),
- **rezerwy przyrody** istniejące tj. rezerwat torfowiskowy „Pawski Ług” (na południowy - zachód od Łagowa) i rezerwy krajobrazowo-leśne: „Nad jeziorem Trześniowskim” położony przy zachodnim brzegu jeziora Trześniowskiego oraz „Buczyna Łagowska” położony w północno – zachodniej części gminy.

9. Zasoby dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy

Położenie i krótka charakterystyka gminy

Mapa Gminy Łagów. Źródło: <https://lagowswiebodzinski.e-mapa.net/>

Gmina Łagów administracyjnie należy do województwa lubuskiego, powiatu świebodzińskiego. Stolicą gminy i siedzibą władz samorządowych jest Łagów – wieś o charakterze miejskim. Herbem gminy jest biały maltański krzyż umieszczony na czerwonej tarczy herbowej. Do herbu nawiązuje flaga – na białym polu zamieszczono herb Łagowa. Gmina Łagów położona jest w trójkącie miast: Świebodzin - Sulęcín – Rzepin o największej

atrakcyjności inwestycyjnej. Tę atrakcyjność zwiększa przecinający gminę europejski korytarz komunikacyjny wschód - zachód (autostrada A2 i linia kolejowa Moskwa - Paryż). Blisko jest do Berlina (150 km) i do Poznania (120 km).

Początki miejscowości Łągów giną w pomroce dziejów, choć pierwsze ślady osadnictwa na tym terenie pochodzą z X w p.n.e. i związane są z kulturą łużycką. Pozostałości po pradawnym grodzie widoczne są na Sokolej Górze, gdzie według badań archeologicznych miała znajdować się osada pierwszych „kolonizatorów” tych ziem. Według źródeł brandenburskich, pierwsza wzmianka

o łagowie pochodzi z 1227 r., natomiast pierwsze źródła pisane dotyczące wsi wskazują na 1299 rok, kiedy to osada została oddana w lenno rycerzowi Albertowi de Klpig przez margrabiów brandenburskich Ottona, Konrada

i Henryka. Nastąpiło osadnictwo ludności niemieckiej, która asymilowała się z ludnością polską, ale zachowała swoją kulturę i obyczaje. Od 1347 do 1810 r. łągów znajdował się w posiadaniu zakonu Joannitów tworząc wraz z miastem Sulęcín i 22 okolicznymi wsiami – komandorię joannicką.

W 1727 r. otrzymał przywileje miejskie z prawem do pobierania akcyzy i organizowania w ciągu roku trzech jarmarków. Po kasacie zakonu w 1810 r. dawne ziemie komandorii przeszły na rzecz Państwa Pruskiego i do 1945 r. znajdowały się po stronie niemieckiej. Joannici, mimo niewielu lat rządów odcisnęli swoje piętno nie tylko na łagowie, ale i ościennych miejscowościach, które dostały się pod ich wpływ. Łągów utracił prawa miejskie w 1931 r.

Wraz z ustanowieniem po wojnie granicy na Odrze i Nysie, łągów z okolicznymi wsiami powrócił do Polski. Ludność niemiecka została przesiedlona do Niemiec, a na te tereny zaczęła napływać ludność polska z kresów wschodnich, z centralnej Polski oraz ludność łemkowska.

Najstarsza część miejscowości została wybudowana na przesmyku między dwoma jeziorami: Trześniowskim (Ciecz) i Łagowskim, w otoczeniu lasów bukowych stanowiących obecnie Łagowsko- Sulęciński Park Krajobrazowy. Dzięki temu położeniu już w średniowieczu gród spełniał funkcje obronne. Joannici przejęli łągów wraz z przyległościami w 1347 roku, po 1350 roku rozpoczęli budowę zamku, następnie pobudowali mury obronne z bramami z XV (Polską)

i XVI wieku (Marchijską).

Gmina Łągów liczy ok.5000 mieszkańców (Łągów ok.1600), a jej powierzchnia wynosi: 199,19 km². Gmina składa się z 12 sołectw: Gronów, Jemiołów, Kłodnica, Kosobudz, Łągów, Łągówek, Niedźwiedź, Poźrzadło, Sieniawa, Stok, Toporów, Żelechów. W skład sołectw wchodzi miejscowości, które są samodzielnymi jednostkami (wsiami), bądź osadami lub przysiółkami.

Zabytki nieruchome o najwyższym znaczeniu dla gminy (w większości wpisane do rejestru zabytków) - opis

Do najcenniejszych zabytków na terenie gminy należą obiekty związane z jego historią i wielokulturowością. Z pewnością do najważniejszych należy zamek Joannitów w Łagowie, zabudowa mieszkaniowa z przełomu XIX/XX i kościoły poewangelickie.

Obiekty wpisane do Rejestru Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków:

JEMIOŁÓW

- Kościół rzymskokatolicki filialny p.w. Podwyższenia Krzyża z XVIII w. Kościół klasycystyczny z drewnianą wieżyczką, po remontach, w dobrym stanie technicznym, nowe witraże i dzwon.
[Rejestr zabytków nr L-756/A z 26.05.2017 r.](#)

- Dom nr 16 przy skrzyżowaniu. Dom jednokondygnacyjny, dach dwuspadowy, wyremontowany.

[Rejestr zabytków nr 1029 z 20.03.1964 r.](#)

KOSOBUDZ

- Chata nr 4, chata wyremontowana, zyskała nowy wygląd z zachowaniem starych konstrukcji i przeniesiona do innej gminy.

[Rejestr zabytków nr L-156/A z dnia 20.03.1964 r.](#)

- Kościół ewangelicki w Łagowie, ob. rzymskokatolicki parafialny p.w. św. Jana Chrzciciela.

[Rejestr zabytków nr 1039 z dnia 20.03.1961 r.](#)

Kościół parafialny p. w. św. Jana Chrzciciela neoklasycystyczny. Pierwotnie znajdowała się tu kaplica przyzakrystkowa, zbudowana w końcu XVI w. dla potrzeb mieszkańców podgrodzia. Później wzniesiono kościół o konstrukcji szachulcowej, na miejscu, którego w 1725 - 1726 r. zbudowano obecną świątynię, murowaną z kamienia i cegły. W 1867 r. kościół ten został gruntownie przebudowany i rozbudowany o wieżę i transept (poprzeczną nawę). W latach 1970-1971 przeprowadzono tu prace remontowe. W obecnej postaci kościół jest budowlą jednonawową, założoną na rzucie prostokąta, z transeptem, (którego południowe ramię adaptowano obecnie na zakrystię) i wieżą nad kruchtą. Wewnątrz kościoła znajdują się empory, a także kilka późnorennesansowych płyt nagrobnych z 2 poł. XVI w., pochodzących z pierwotnej kaplicy przyzakrystkowej, a wśród nich komandora łagowskiego Andrzeja Schleiben (zm. 1571) oraz jego syna (zm. 1568). Obydwie te płyty – wykonane z piaskowca – znajdują się obecnie w zakrystii. Wiele podobnych płyt, znajdujących się w posadzce prezbiterium i ścianach bocznych, zostało stąd usuniętych podczas remontu kościoła.

- Dom, ul. B. Chrobrego 8, jednokondygnacyjny, kryty dachem dwuspadowym, odnowiony.

[Rejestr zabytków nr 1041 z dnia 20.03.1964 r.](#)

- Dom, ul. B. Chrobrego 21, dom z XVIII wieku o zabudowie szachulcowej, wymaga gruntownego remontu.

[Rejestr zabytków nr 1040 z dnia 20.03.1964 r.](#)

- Dom, ul. Kościuszki 9, obecnie IT i mini muzeum, dom z XVIII wieku o zabudowie szachulcowej, remont elewacji w 2016 r.

[Rejestr zabytków nr 1042 z dnia 20.03.1964r.](#)

- Willa, ob. MCS „Zameczek, ul. Sulęcińska 11, dom z pocz. XX wieku - wymaga remontu.

[Rejestr zabytków L-171/A z dnia 01.07.2005 r.](#)

ŁAGÓW

- Zespół urbanistyczno - krajobrazowy Łagowa. Unikalny plan przestrzenny wzbogacony walorami krajobrazowymi Łagowsko-Sulęcińskiego Parku Krajobrazowego, wskazane oczyszczenie brzegów z samosiejek w celu uzyskania lepszego pola widokowego.

Rejestr zabytków nr 1994 z dnia 26.02.1974 r.

- Zamek joannitów w Łagowie - z II poł. XIV w. (gotycki – wieża i parterowa sklepiona sala), rozbudowany w XVI – XVII i XVIII w (barokowy – dziedziniec z arkadami), szczególnie cenny zabytek, znajduje się w średnim stanie technicznym, -wymaga przeprowadzenia prac remontowych: dachu, murów obronnych.

Rejestr zabytków nr 23 z dnia 13.04.1951 r.

- Brama Polska w Łagowie.

Budowla z XV wieku, ceglana budowla gotycka z ostrołukowym przejazdem, w XVII i XIX w. brama została częściowo przebudowana, obecnie stanowi budynek dwukondygnacyjny, kryty dachem naczółkowym, niedawno wyremontowany, zachowana została zabytkowa struktura budynku: drewniana klatka schodowa i drewniane stropy belkowe.

Rejestr zabytków nr 248 z dnia 06.04.1961 r.

- Dom, ul. Zamkowa 1. Dom murowany, jednokondygnacyjny, kryty dachem dwuspadowym. Częściowo wyremontowany.

Rejestr zabytków nr 1043 z 20.03.1964 r.

- Brama Marchijska w Łagowie z XVI wieku. Budowla o silnej konstrukcji, ze względu na trudniejsze warunki obrony, pierwotnie ceglana o dwóch przejściach, później od XVII w. w górnej części szachulcowa; brama łączyła się z kamiennymi murami otaczającymi zamek od strony zachodniej, jest w dobrym stanie technicznym.

Rejestr zabytków nr 249n z dnia 06.04.1961 r.

ŁAGÓWEK

- Kościół ewangelicki, ob. rzymskokatolicki filialny p.w. Niepokalanego poczęcia NMP z XVIII w. Kościół z drewnianą wieżą w dobrym stanie technicznym i użytkowany zgodnie z przeznaczeniem.

Rejestr zabytków nr 1044 z dnia 20.03.1964 r.

NIEDŹWIEDŹ

- Kościół ewangelicki, ob. rzymskokatolicki filialny p.w. Wniebowzięcia NMP z XIX w., Kościół w dobrym stanie technicznym i użytkowany zgodnie z przeznaczeniem.

Rejestr zabytków nr 1051 z dnia 20.03.1964 r.

- Dom nr 22, dom mieszkalny, dawna Plebania z 1818 r. w dobrym stanie technicznym.

Rejestr zabytków nr 1058 z dnia 20.03.1964 r.

- Dom nr 23, dom z XVIII/XIX w. w dobrym stanie technicznym.

Rejestr zabytków nr 1059 z dnia 20.03.1964 r.

POŻRZADŁO

- Kościół ewangelicki, ob. rzymskokatolicki filialny p.w. Zwiastowania NMP XVIII w. Kościół o zabudowie szachulcowej z drewnianą wieżą jest w dobrym stanie technicznym i użytkowany zgodnie z przeznaczeniem.

[Rejestr zabytków nr.251 z dnia 06.04.1961 r.](#)

SIENIAWA

- Dzwonnica z 1740 r. Dzwonnica jest w dobrym stanie technicznym.

[Rejestr zabytków nr 1062 z dnia 20.03.1964 r.](#)

- Dom nr 6, (w trakcie weryfikacji). Dom jest w dobrym stanie technicznym.

[Rejestr zabytków nr 1063 z dnia 20.03.1964 r.](#)

TOPORÓW

- Zespół pałacowy wraz z parkiem. Zespół jest w dobrym stanie technicznym, park zadbane. W ramach zespołu - Stodoła w zespole folwarcznym, obecnie magazyn.

[Rejestr zabytków nr 3082 z 24.08.1978 r.](#)

ŻELECHÓW

- Kościół ewangelicki, ob. rzymskokatolicki p.w. Św. Stanisława Biskupa z XVII w., Kościół w dobrym stanie technicznym i użytkowany zgodnie z przeznaczeniem.

[Rejestr zabytków nr 1031 z dnia 20.03.1964 r.](#), (filialny - Rejestr zabytków nr 116/74 z dnia 06.05.1974r.)

Na uwagę zasługuje również:

Kościół ewangelicki w Sieniawie, ob. rzymskokatolicki parafialny p.w. Narodzenia NMP wraz z historycznym otoczeniem.

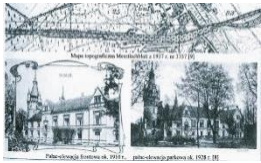

[Zabytki nieruchome o najwyższym znaczeniu dla gminy wpisane do rejestru zabytków - zdjęcia obiektów - Tabela](#)

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Nr	Nr rejestru
1.	Jemiołów 	Kościół filialny pw. Podwyższenia Krzyża Świętego wraz z historycznym otoczeniem			Nr L-756/A z dnia 26.05.2017 r.
2.	Jemiołów 	Dom		16	Nr 1029 z 20. 03. 1964 r.

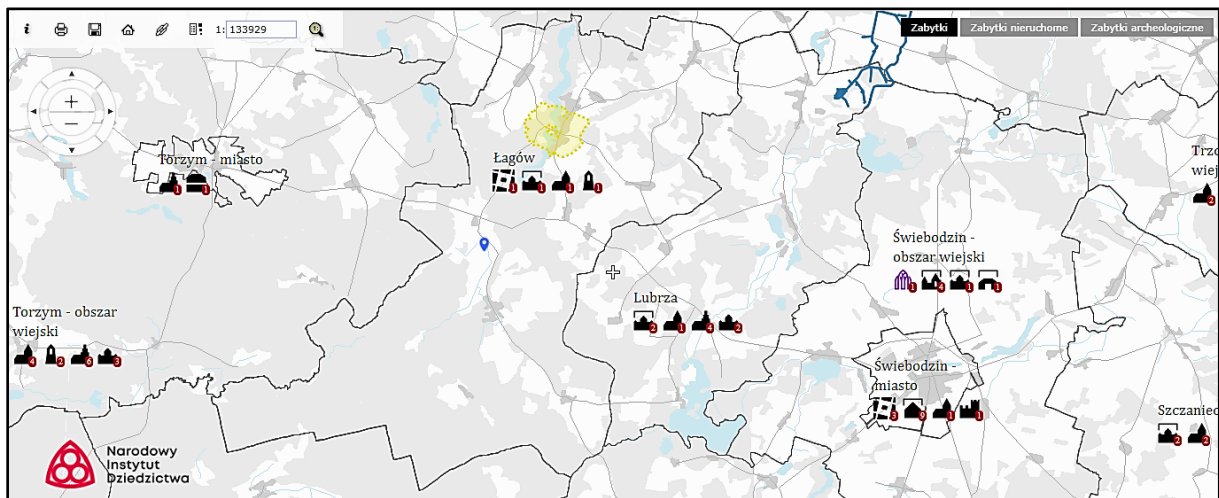
3.	Kosobudz		Chata, ob. Dom	3		Nr L156/A (nr 1035 z 20.03.1964r.) - został rozebrany, przeniesiony do innej gminy
4.	Łagów 		Kościół ewangelicki, ob. katolicki parafialny p.w. św. Jana Chrzciciela	Kościuszki	3	Nr 1039 z 20.03.1964 r.
5.	Łagów 		Dom	Chrobrego	8	Nr 1040 z dnia 20.03.1964 r.
6.	Łagów 		Dom	Chrobrego	21, nr dz. 98/5	Nr 1041 z 20.03.1964 r.
7.	Łagów 		Dom tzw. Kurza Stopka	Kościuszki	9	Nr 1042 z 20.03.1964 r.
8.	Łagów 		Willa, ob. Zameczek	Sulęcińska	11	Nr 171/A z 01.07.2005 r.
9.	Łagów 		Zespół urbanistyczno – krajobrazowy wraz z otoczeniem			Nr 1994 z 26.02.1974 r.

10.	<p>Łagów</p> 	Zamek	Kościuszki	3	Nr 23 z 13.04.1951 r.
11.	<p>Łagów</p> 	Obwarowania			Nr 23 z 13.04.1951 r.
12.	<p>Łagów</p> 	Brama Polska	Kościuszki	1 a, nr dz. 134/1, 134/3	Nr 248 z 06.04.1961 r.
13.	<p>Łagów</p> 	Dom	Zamkowa	1	Nr 1043 z 20.03.1964 r.
14.	<p>Łagów</p> 	Brama Marchijska		nr dz. 122/1, 122/3	Nr 249 z 06.04.1961 r.
15.	<p>Łagówek</p> 	Kościół filialny p.w. Niepokalanego Poczęcia NMP			Nr 1044 z 20.03.1964 r.

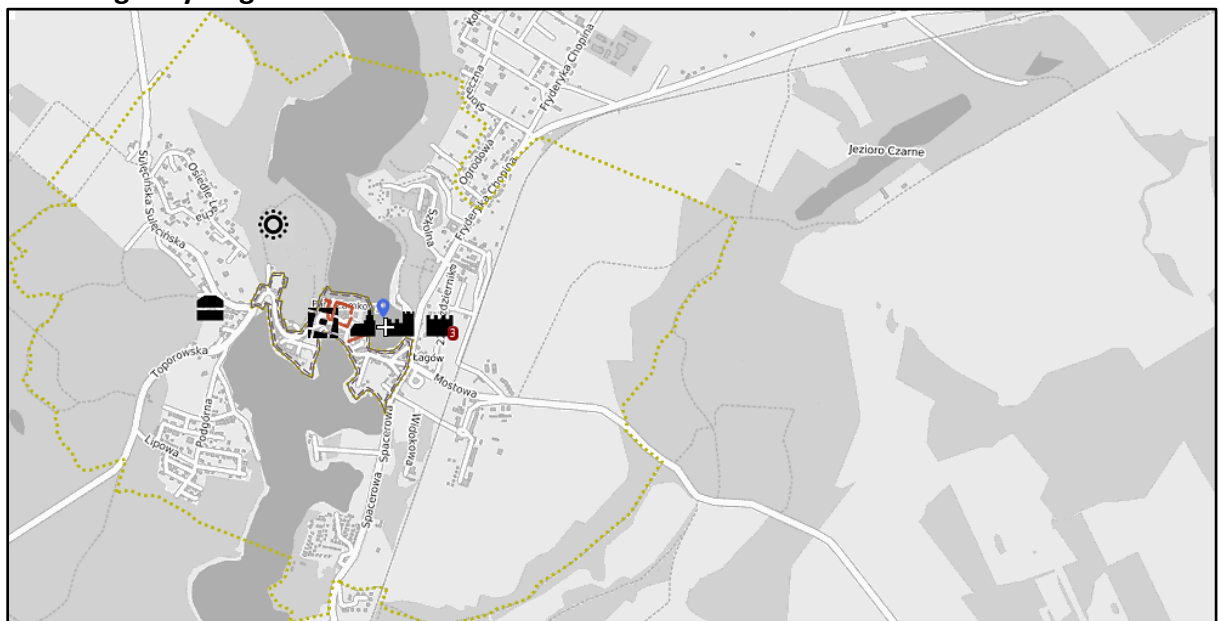
16.	<p>Niedźwiedź</p> 	Kościół filialny p.w. Wniebowzięcia NMP			L-446/A, nr 1051 z 20.03.1964 r.
17.	<p>Poźrzadło</p> 	Plebania, ob. Dom	22		Nr 1058 z 20.03.1964 r.
18.	<p>Poźrzadło</p> 	Dom	23		Nr 1059 z 20.03.1964 r.
19.	<p>Poźrzadło</p> 	Kościół filialny p.w. Zwiastowania NMP			Nr 251 z 06.04.1961 r.
20.	<p>Sieniawa</p> 	Dzwonnica przy kościele		65, nr dz. 127	Nr 1062 z 20.03.1964 r.
21.	<p>Sieniawa</p> 	Dom		6	Nr 1063 z 20.03.1964 r.

22.	Toporów 	Zespół pałacowy (budynki gosp., stodoła i park)	Lipowa		(Nr 3082z 24.08.1978 r.)
23.	Toporów 	Pałac	Lipowa	17, nr dz. 46/3	Nr 3082 z 24.08.1978 r.
24.	Toporów 	Park pałacowy			(Nr 3082 z 24.08.1978 r.)
25.	Toporów 	Stodoła, ob. magazyn (6) w ZF			(Nr 3082 z 24.08.1978 r.)
26.	Żelechów 	Kościół filialny p.w. Św. Stanisława Bp			L - 445/A nr 1031 z 20.03.1964 r.

Zabytki nieruchome o najwyższym znaczeniu dla gminy wpisane do rejestru zabytków – wizualizacja według NID (adresy obiektów i niektóre numery rejestrów różnią się od WKZ)

Granice gminy Łagów.

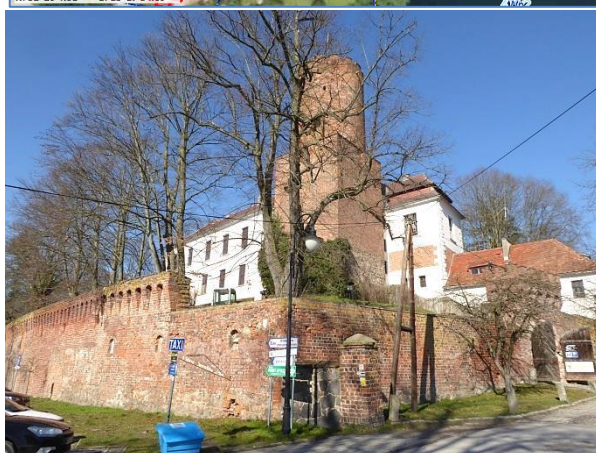

Strefa konserwatorska i zespół urbanistyczno – krajobrazowy, RZ nr 1994 z dnia 26.02.1974r.

Obszar miasta Łągów z zaznaczonymi obiektami wpisanymi do rejestru zabytków.

10. Obiekty ujęte w rejestrze zabytków o szczególnym znaczeniu dla gminy - mapy

ZAMEK, obecnie hotel, XIV w. Rejestr zabytków nr 23 z dnia 13.04.1951r.

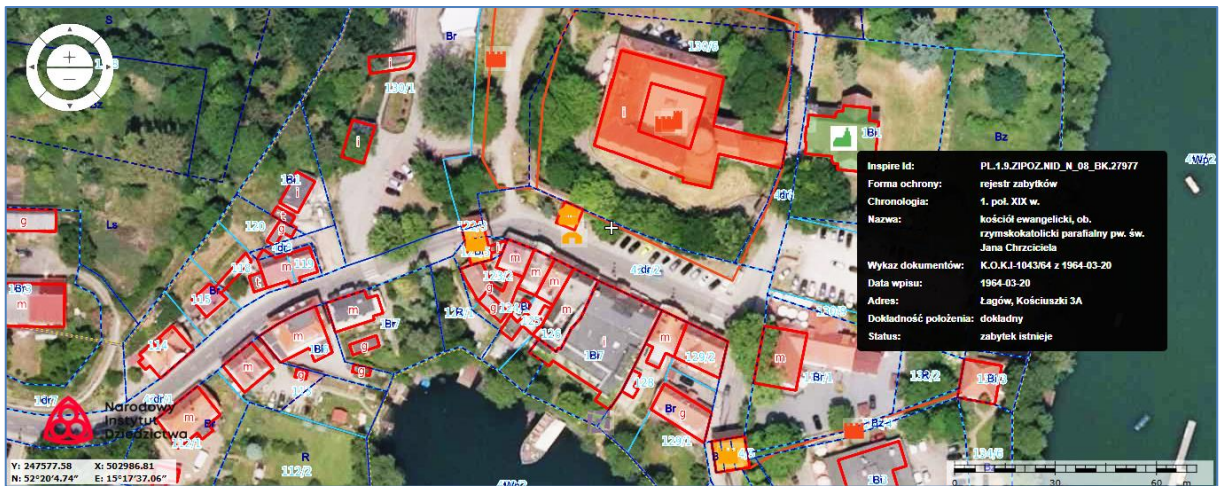
MURY OBRONNE ZAMKU, XIV w. Rejestr zabytków nr 23 z dnia 13.04.1951r.

BRAMA POLSKA, XV w. Rejestr zabytków nr 248 z dnia 06.04.1961r.

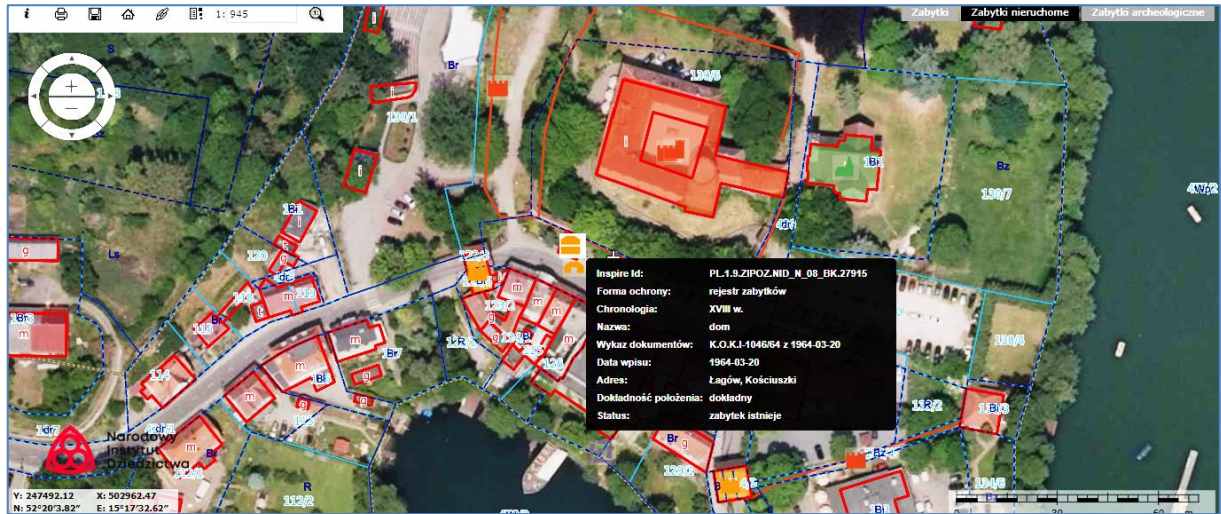
BRAMA MARCHIJSKA Z XVI w. Rejestr zabytków nr 249 n z dnia 06.04.1961r.

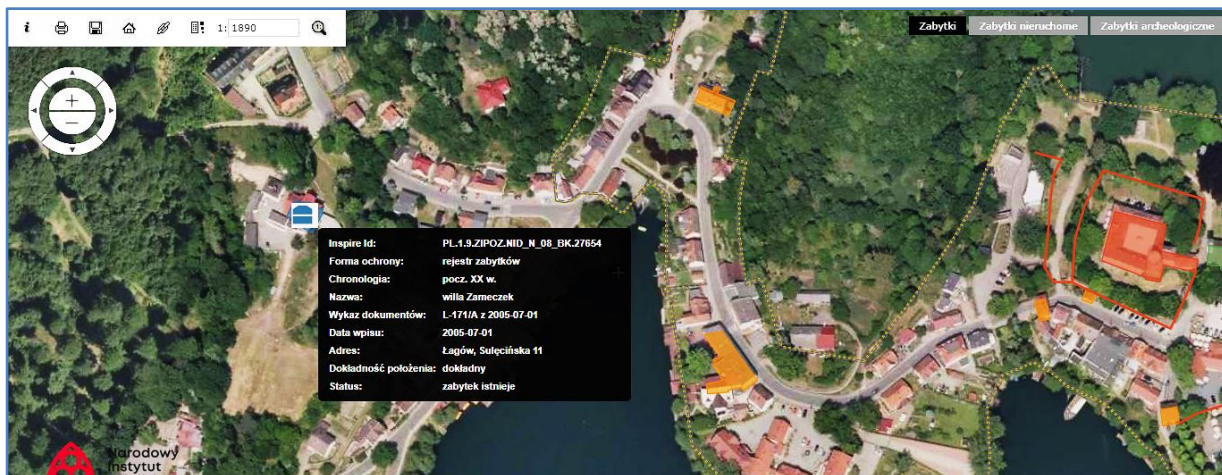
**DAWNY KOŚCIÓŁ EWANGELICKI, ob. rzymskokatolicki p. św. Jana Chrzciciela z 1926 r.,
Rejestr zabytków nr 1039 z dnia 20.03.1961r.**

DOM, B. Chrobrego 21, Rejestr zabytków nr 1041 z dnia 20.03.1964r.

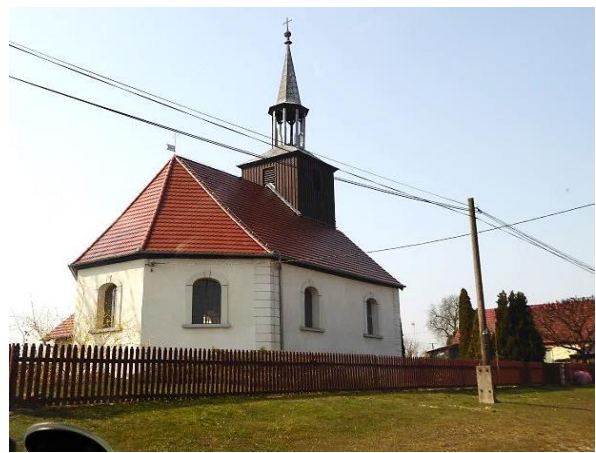
DOM, Kościuszki (9), ob. IT i mini muzeum, Rejestr zabytków nr.1042 z dnia 20.03.1964r.

WILLA, ul. Sulęcińska 11, ob. MCS „Zameczek”, Rejestr zabytków L-171/A z dnia 01.07.2005r.

ŁĄGÓWEK

KOŚCIÓŁ EWANGELICKI, ob. rzymskokatolicki filialny pw. Niepokalanego poczęcia NMP z XVIII w, Rejestr zabytków nr 1044 z dnia 20.03.1964r.

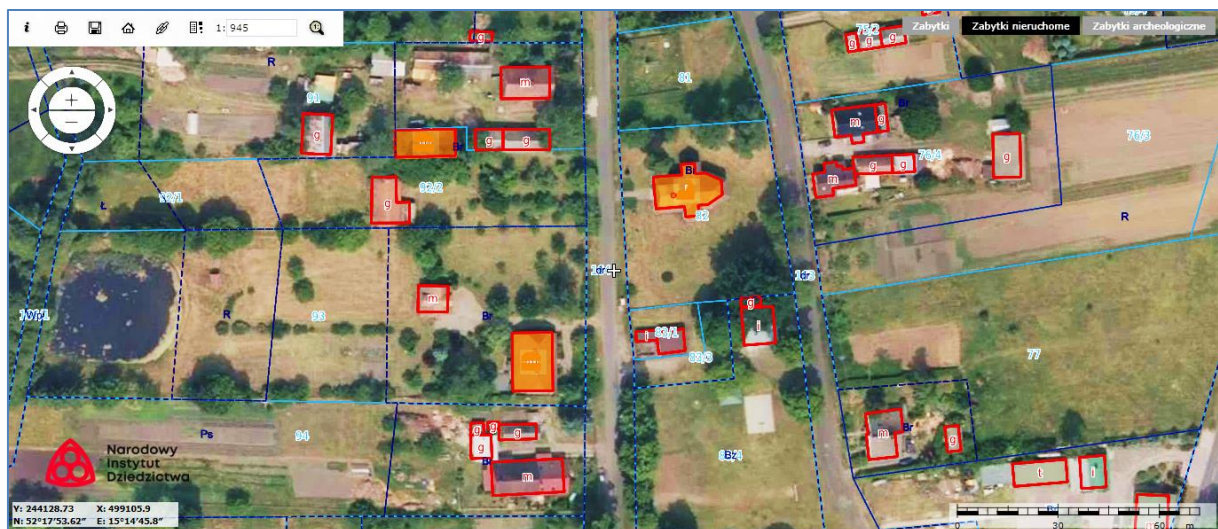
NIEDŹWIEDŹ

KOŚCIÓŁ EWANGELICKI, ob. rzymskokatolicki filialny p.w. Wniebowzięcia NMP z XIX w.,
Rejestr zabytków nr 1051 z dnia 20.03.1964r.

POŹRZADŁO

KOŚCIÓŁ EWANGELICKI, ob. rzymskokatolicki filialny pw. Zwiastowania NMP XVIII w, Rejestr zabytków nr 251 z dnia 06.04.1961 r.

DOM nr 22, Rejestr zabytków nr 1058 z dnia 20.03.1964 r.

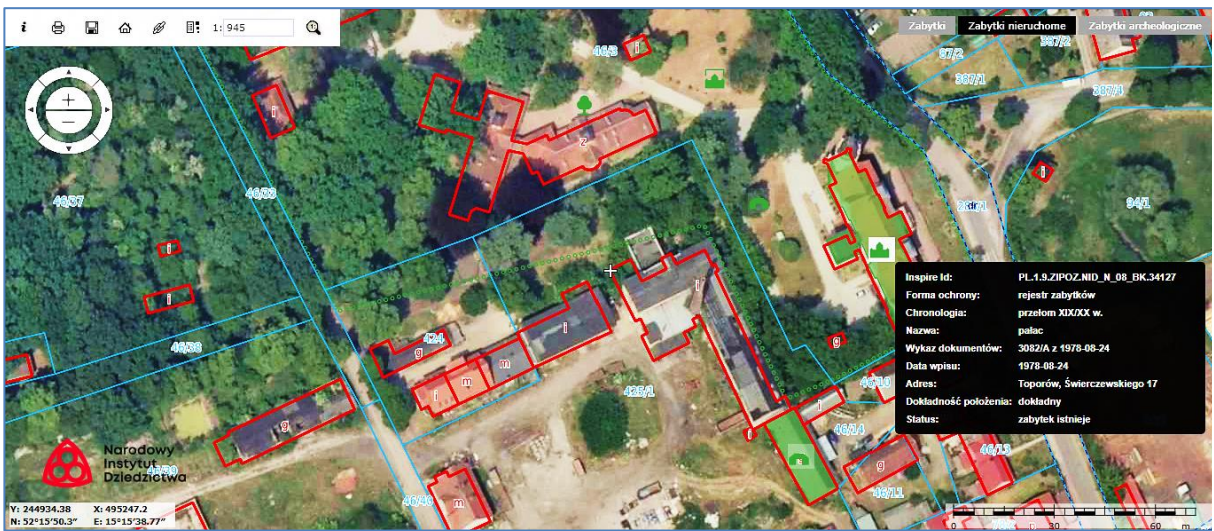
DOM nr 23, Rejestr zabytków nr 1059 z dnia 20.03.1964 r.

SIENIAWA

DZWONNICA z 1740 r. Rejestr zabytków nr 1062 z dnia 20.03.1964 r.

TOPORÓW

ZESPÓŁ PAŁACOWY WRAZ Z PARKIEM, Rejestr zabytków nr 3082 z dnia 24.08.1978 r.

ŻELECHÓW

KOŚCIÓŁ EWANGELICKI, ob. rzymskokatolicki p.w. Św. Stanisława Biskupa z XVII w, Rejestr zabytków nr 1031 z dnia 20.03.1964r., filialny - Rejestr zabytków nr116/74 z dnia 06.05.1974r.

11. Obiekty ujęte w gminnej ewidencji zabytków.

Na terenie gminy znajduje się wiele obiektów o charakterze zabytkowym, z których ujęto w gminnej ewidencji zabytków, po korekcie, 166 (w tym zespoły folwarczne wieloobektowe) i 9 alei drzew (wstawione do WEZ przez WKZ w lipcu 2020/21 roku). Oprócz obiektów o najwyższym znaczeniu dla gminy, w większości dobrze zachowanych i wpisanych do rejestru zabytków, do GEZ włączono obiekty zabudowy mieszkaniowej z przełomu XIX/XX wieku i początku XX. Na drugim miejscu dość liczną grupę stanowią zespoły folwarczne (lub ich pozostałości), z których wymienić można zespoły we wsiach: Łągów, Czyste, Niedźwiedź, Sieniawa, Toporów, w Żelechów.

W GEZ znalazły się także kościoły, budynki dworców kolejowych i cmentarze poniemieckie. Stan zachowania tych obiektów jest różny. Budynki mieszkaniowe znajdują się w dobrym stanie, jak również kościoły (wpisane i niewpisane do rejestru zabytków). Gorzej wygląda stan zespołów folwarcznych (np. Toporów). Degradacja budynków zespołów folwarcznych jest zjawiskiem dość powszechnym w całym regionie. Związane jest to ze zmianami własności obiektów po roku 1990, ograniczeniem lub zaprzestaniem produkcji rolnej i czasem żywotności budynków folwarcznych. W najgorszym stanie są cmentarze poniemieckie.

**Wykaz zabytków nieruchomych znajdujących się w ewidencji zabytków gminy Łagów -
Tabela**

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Datowanie	Ulica/nr	Nr działki	Nr rejestru
1	Łagów	Zespół urbanistyczno – krajobrazowy wraz z otoczeniem	2 połowa XIV wieku			Nr 1994 z 26.02.1974 r.
2	Łagów	Kościół ewangelicki, ob. katolicki parafialny pw. Św. Jana Chrzciciela	XIV wiek, 1726 rok, 1876 rok	Kościuszki 3a	Nr dz. 131	Nr 1039 z 20.03.1964 r.
3	Łagów	Historyczne otoczenie kościoła	XIV wiek, XVIII wiek			
4	Łagów	Kaplica cmentarna pw. Ścięcia Św. Jana Chrzciciela	1929 rok	spacerowa/ szkolna	Nr dz. 156	
5	Łagów	Cmentarz miejski poewangelicki	XIX wiek	pn - zach. od Łagowa	Nr dz. 156 razem z kaplicą	
6	Łagów	Cmentarz ewangelicki (nieczynny)	XIX wiek		Nr dz. 13/8	
7	Łagów	Zamek	XIV wiek	Kościuszki 3	Nr dz. 130/6	Nr 23 z 13.04.1951 r.
8	Łagów	Park w zespole zamkowym	XVIII wiek			
9	Łagów	Obwarowania	XV -XVI wiek	Kościuszki 3	Nr dz. 130/6	Nr 23 z 13.04.1951 r.
10	Łagów	Brama Marchijska	XVI - XVIII wiek	Kościuszki 11	Nr dz. 122/2, 122/3, 122/5	Nr 249 z 06.04.1961 r.
11	Łagów	Brama Polska	XV -XVI wiek	Kościuszki 1a	Nr dz. 134/1, 134/2, 134/3	Nr 248 z 06.04.1961 r.
12	Łagów	Zespół folwarczny - ogólna (ZF)	XIX wiek	Mostowa	Nr dz. 608/18	
13	Łagów	Rządcówka w zespole folwarcznym (nr 6 na karcie wkz)	XIX/XX wiek	Mostowa 1b	Nr dz. 608/18	

14	Łągów	Gorzelnia - w zespole folwarcznym (nr 8 na karcie wcz)	XIX/XX wiek	Mostowa	Nr dz. 608/18	
15	Łągów	Obora - w zespole folwarcznym (9 na karcie wcz)	XIX/XX wiek	Mostowa	Nr dz. 608/18	
16	Łągów	Magazyn zbożowy - w zespole folwarcznym (14 na karcie wcz)	XIX/XX wiek	Mostowa	Nr dz. 608/18	
17	Łągów	Stajnia (nr 15 na karcie wcz)	XIX/XX wiek	Mostowa	Nr dz. 608/18	
18	Łągów	Gospodarstwo młynarskie - ogólne	XIX/XX wiek	Sulęcińska	Nr dz. 7/4, 7/9, 12/9	
19	Łągów	Młyn (nr 1 na karcie wcz) w gospodarstwie młynarskim	XIX/XX wiek		Nr dz. 7/9	
20	Łągów	Budynek wielofunkcyjny (9) w gospodarstwie młynarskim	XIX/XX wiek	Sulęcińska 16	Nr dz. 12/9	
21	Łągów	Wiadukt kolejowy	1909 rok	Mostowa	Nr dz. 405/4	
22	Łągów	Urząd Poczty	XIX/XX wiek	Chrobrego 2	Nr dz. 116	
23	Łągów	Dom	XIX/XX wiek	Chrobrego 3	Nr dz. 118	
24	Łągów	Budynek gospodarczy	XIX/XX wiek	Chrobrego	Nr dz. 120	
25	Łągów	Dom	XIX/XX wiek	Chrobrego 6	Nr dz. 113	
26	Łągów	Dom	XIX/XX wiek	Chrobrego 7	Nr dz. 114	
27	Łągów	Dom	XIX/XX wiek	Chrobrego 8	Nr dz. 112/1	Nr 1040 z dnia 20.03.1964 r.
28	Łągów	Dom	XIX/XX wiek	Chrobrego 11	Nr dz. 110/4	
29	Łągów	Budynek gospodarczy	XIX/XX wiek	Chrobrego 12	Nr dz. 110/3	

30	Łagów	Dom ob. ośrodek wczasowy	XIX/XX wiek	Chrobrego 13	Nr dz. 109	
31	Łagów	Dom Bajka I	XIX/XX wiek	Chrobrego 15	Nr dz. 107	
32	Łagów	Dom	XIX/XX wiek	Chrobrego 17	Nr dz. 106	
33	Łagów	Budynek gospodarczy	XIX/XX wiek	Chrobrego 17	Nr dz. 103	
34	Łagów	Dom	XIX/XX wiek	Chrobrego 18	Nr dz. 102	
35	Łagów	Dom	XIX/XX wiek	Chrobrego 19	Nr dz. 101	
36	Łagów	Dom	XIX/XX wiek	Chrobrego 20	Nr dz. 100	
37	Łagów	Dom	XVII/XIX wiek	Chrobrego 21	Nr dz. 98/5	Nr 1041 z 20.03.1964 r.
38	Łagów	Dom	XIX/XX wiek	Chrobrego 23	Nr dz. 96	
39	Łagów	Budynek gospodarczy	XIX/XX wiek	Chrobrego 23	Nr dz. 96	
40	Łagów	Dom	XIX/XX wiek	Chrobrego 24	Nr dz. 95	
41	Łagów	Budynek gospodarczy	XIX/XX wiek	Chrobrego 24	Nr dz. 95	
42	Łagów	Dom	XIX/XX wiek	Chrobrego 25	Nr dz. 94	
43	Łagów	Dom	XIX/XX wiek	Chrobrego 26	Nr dz. 93	
44	Łagów	Dom	XIX/XX wiek	Chrobrego 27	Nr dz. 91	
45	Łagów	Dom	XIX/XX wiek	Chrobrego 29	Nr dz. 97/1	
46	Łagów	Dom, ob. Karczma	1 połowa XIX wiek	Kościuszki 1	Nr dz. 132/1	
47	Łagów	Dom	XIX/XX wiek	Kościuszki 2	Nr dz. 129/2	
48	Łagów	Dom	XIX/XX wiek	Kościuszki 4	Nr dz. 128	

49	Łagów	Dom	XIX/XX wiek	Kościuszki 5	Nr dz. 127	
50	Łagów	Dom	XIX/XX wiek	Kościuszki 6	Nr dz. 126	
51	Łagów	Dom	XIX/XX wiek	Kościuszki 7	Nr dz. 125	
52	Łagów	Dom	XIX/XX wiek	Kościuszki 8	Nr dz. 124/1	
53	Łagów	Dom tzw. Kurza Stopka	XVII wiek	Kościuszki	Nr dz. 426/2	Nr 1042 z 20.03.1964 r.
54	Łagów	Dom	XIX/XX wiek	Kościuszki 10	Nr dz. 123/2	
55	Łagów	Dom	XIX/XX wiek	Mostowa 1	Nr dz. 293/6	
56	Łagów	Dom	XIX/XX wiek	Paderewskiego 1	Nar dz. 336	
57	Łagów	Dom tzw. Rybakówka	XIX/XX wiek	Paderewskiego 7	Nr dz. 330/18	
58	Łagów	Dom – Bajka II	XIX/XX wiek	Promenada 3	Nr dz. 153	
59	Łagów	Willa, ob. Plebania	XIX/XX wiek	Sulęcińska 10	Nr dz. 51/1	
60	Łagów	Willa, ob. Zameczek	początek XX wiek, lata 60-te XX wieku	Sulęcińska 11	Nr dz. 312/2	Nr 171/A z 01.07.2005 r.
61	Łagów	Budynek gospodarczy	XIX/XX wiek	Sulęcińska 11	Nr dz. 312/2	
62	Łagów	Dom - Piast	XIX/XX wiek	Toporowska 9	Nr dz. 315	
63	Łagów	Dom	XIX wiek	Zamkowa 1	Nr dz. 142/6	Nr 1043 z 20.03.1964 r.
64	Łagów	Dom – Ośrodek Zdrowia	XIX/XX wiek	Toporowska 11	Nr dz. 321/1	
65	Łagów	Dom	1 połowa XIX wiek	Zamkowa 5	Nr dz. 144/7	
66	Łagów	Dom	1 połowa XIX wiek	Zamkowa 6	Nr dz. 777	
67	Czyste	Pałac	2 połowa XIX wieku	Czyste 4	Nr dz. 13/7	

68	Czyste	Park krajobraz. pałacowy	koniec XIX wieku		Nr dz. z WKZ ZG	
69	Czyste	Zespół folwarczny - ogólna (ZF)	koniec XIX wieku			
70	Czyste	Budynek wielofunkcyjny (nr 5 na karcie wkz) w zespole folwarcznym	koniec XIX wieku		Nr dz. 13/16	
71	Czyste	Wozownia (6 na karcie wkz) w zespole folwarcznym	koniec XIX wieku		Nr dz. 13/16	
72	Czyste	Stajnia, Bukaciarnia (nr 7 na karcie wkz) w zespole folwarcznym	koniec XIX wieku		Nr dz. 13/16	
73	Czyste	Spichlerz, ob. Obora (nr 9 na karcie wkz) w zespole folwarcznym	koniec XIX wieku		Nr dz. 13/16	
74	Czyste	Dom folwarczny	koniec XIX wieku		Nr dz. 19/3	
75	Gronów	Budynek kolejowy	początek XX wieku	Gronów-Winiarnia 20	Nr dz. 145/3	
76	Jemiołów	Układ ruralistyczny	2 połowa XIII wieku			
77	Jemiołów	Kościół filialny pw. Podwyższenia Krzyża Św. wraz z historycznym otoczeniem	XVIII wiek		Nr dz. 282	Nr L-756/A z dnia 26.05.2017 r.
78	Jemiołów	Cmentarz przykościelny ewangelicki (nieczynny)	XVIII/XIX wiek		Nr dz. 282	
79	Jemiołów	Dom	XIX wiek	16	Nr dz. 286	Nr 1029 z 20. 03. 1964 r.
80	Jemiołów	Miejsce po cmentarzu ewangelickim	XVIII/XIX wiek	przy domu nr 53a	Nr dz. 271	
81	Jemiołów	Dom	XVIII wiek	18	Nr dz. 78/1	

82	Kosobudz	Kościół filialny pw. MB Częstochowskiej wraz z historycznym otoczeniem	1879 rok			Nr dz. 73	
83	Kosobudz	Chata, ob. Dom	XIX/XX wiek	3		usunięte	Nr L156/A (nr 1035 z 20.03.1964 r.)
84	Kosobudz	Dom	XIX/XX wiek	4		Nr dz. 45/1	
85	Łagówek	Kościół filialny pw. Niepokalanego Poczęcia NMP	XVIII wiek			Nr dz. 60/2	Nr 1044 z 20.03.1964 r.
86	Łagówek	Historyczne otoczenie kościoła	XVIII/XIX wiek			Nr dz. 60/2	
87	Łagówek	Cmentarz wiejski poewangelicki	XVIII/XIX wiek	przy drodze do Łagowa		Nr dz. 177	
88	Łagówek	Budynek OSP	XIX wiek			Nr dz. 57	
89	Łagówek	Dom	XIX/XX wiek	7		Nr dz. 75/1	
90	Łagówek	Budynek gospodarczy	XIX/XX wiek	7		Nr dz. 75/1	
91	Niedźwiedź	Kościół filialny p.w. Wniebowzięcia NMP	XIX/XX wiek			Nr dz. 53	L-446/A, nr 1051 z 20.03.1964 r.
92	Niedźwiedź	Historyczne otoczenie kościoła	XIX wiek			Nr dz. 53	
93	Niedźwiedź	Cmentarz polny poewangelicki	XIX wiek	zach. część wsi		Nr dz. 135	
94	Niedźwiedź	Zespół folwarczny - ogólnie (ZF)	XIX/XX wiek				
95	Niedźwiedź	Park	XIX/XX wiek			Nr dz.17/24	
96	Niedźwiedź	Budynek magazynowo – mieszkalny (nr 1 na karcie wkz) w ZF	XIX/XX wiek			Nr dz. 17/15	

97	Niedźwiedź	Magazyn zbożowy (nr 2 na karcie wkz) w zespole folwarcznym	zniszczony			Nr dz. 19	
98	Niedźwiedź	Rządcówka (nr 3 na karcie wkz) w zespole folwarcznym	XIX/XX wiek	21b		Nr dz. 17/11	
99	Niedźwiedź	Obora (nr 4 na karcie wkz) w zespole folwarcznym	XIX/XX wiek			Nr dz. 17/24	
100	Poórzadło	Kościół filialny p.w. Zwiastowania NMP	XVIII/XIX wiek			Nr dz. 82	Nr 251 z 06.04.1961 r.
101	Poórzadło	Historyczne otoczenie kościoła	XVIII/XIX wiek			Nr dz. 82	
102	Poórzadło	Dwór	XIX/XX wiek				
103	Poórzadło	Park krajobrazowy w zespole dworskim	XX wiek				
104	Poórzadło	Dom	XIX/XX wiek	14		Nr dz. 78	
105	Poórzadło	Plebania, ob. Dom	XVIII/XIX wiek	22		Nr dz. 93	Nr 1058 z 20.03.1964 r.
106	Poórzadło	Dom	XVIII/XIX wiek	23		Nr dz. 92/2	Nr 1059 z 20.03.1964 r.
107	Sieniawa	Kościół parafialny pw. Narodzenia NMP wraz z historycznym otoczeniem	XVIII wiek	65		Nr dz. 127	
108	Sieniawa	Dzwonnica przy kościele	XVIII wiek	65		Nr dz. 127	Nr 1062 z 20.03.1964 r.
109	Sieniawa	Cmentarz poewangelicki wiejski	XIX wiek	centrum wsi		Nr dz. 99	
110	Sieniawa	Remiza	XIX/XX wiek			Nr dz. 128	
111	Sieniawa	Zespół folwarczny - ogólnie (ZF)	XIX/XX wiek			Nr dz. 490/14, 471/2, 271/3, 471/4	

112	Sieniawa	Stajnia z wozownią (nr 4 na karcie wkz) w zespole folwarcznym	XIX/XX wiek	podwórze pd.	Nr dz. 490/14	
113	Sieniawa	Budynek wielofunkcyjny (nr 3 na karcie wkz) w zespole folwarcznym	XIX/XX wiek	podwórze pd. 17	Nr dz. 490/14	
114	Sieniawa	Obora, ob. magazyn (nr 6 na karcie wkz) w zespole folwarcznym	XIX/XX wiek	podwórze pd.	Nr dz. 490/14	
115	Sieniawa	Gorzelnia (nr 7, 7a na karcie wkz) w zespole folwarcznym	XIX/XX wiek	podwórze pd.	Nr dz. 490/14	
116	Sieniawa	Magazyn (nr 18 i 17 na karcie wkz) w zespole folwarcznym	XIX/XX wiek	podwórze pn.	Nr dz. 471/4	
117	Sieniawa	Dom	XVIII wiek	6	Nr dz. 141/1	Nr 1063 z 20.03.1964 r.
118	Sieniawa	Dom	XIX/XX wiek	49	Nr dz. 471/2	
119	Sieniawa	Dom	XIX/XX wiek	63	Nr dz. 121/4	
120	Sieniawa	Dom	XIX/XX wiek	100	Nr dz. 474/5	
121	Sieniawa	Dom ogrodnika	XIX/XX wiek	102	Nr dz. 474/2	
122	Sieniawa	Dom	XIX/XX wiek	103	Nr dz. 490/5	
123	Sieniawa	Park	XIX/XX wiek			
124	Sieniawa	Kaplica grobowa	początek XX wieku			
125	Sieniawa	Dom	XIX/XX wiek	88	Nr dz. 85/10	
126	Sieniawa	Budynek gospodarczy	XIX/XX wiek	88	Nr dz. 85/10	

127	Toporów	Kościół parafialny pw. MB Różańcowej wraz z historycznym otoczeniem	XIX wiek		Nr dz. 267/4	
128	Toporów	Kaplica grobowa rodziny Rissmanów	XIX wiek	teren przykościelny	Nr dz. 267/4	
129	Toporów	Plebania	XIX/XX wiek	ul. Kościelna 2	Nr dz. 88/1	
130	Toporów	Cmentarz poewangelicki wiejski	XIX/XX wiek	pn- zach. od gł. szosy	Nr dz. 367	
131	Toporów	Zespół pałacowy (budyn. gosp., stodoła i park)	XIX/XX wiek	Lipowa	Nr dz. 46/3	Nr 3082 z 24.08.1978 r.
132	Toporów	Pałac	XIX/XX wiek	Lipowa 17	Nr dz. 46/3	Nr 3082 z 24.08.1978 r.
133	Toporów	Park pałacowy	XIX/XX wiek	Lipowa	Nr dz. 46/3	Nr 3082 z 24.08.1978 r.
134	Toporów	Zespół folwarczny - ogólnie (ZF)	XIX/XX wiek		Nr dz. 425/1, 424, 46/39	
135	Toporów	Rządcówka (nr 2 na karcie wkz) w zespole folwarcznym	XIX/XX wiek	Nowa 6	Nr dz. 425/1	
136	Toporów	Spichlerz (nr 3 na karcie wkz) w zespole folwar.	XIX/XX wiek		Nr dz. 425/1	
137	Toporów	Obora (nr 4 na karcie wkz) w zespole folwarcznym	XIX/XX wiek		Nr dz. 425/1	
138	Toporów	Stodoła, ob. magazyn (nr 6 na karcie wkz) w zespole folwarcznym	XIX/XX wiek		Nr dz. 425/1	Nr 3082 z 24.08.1978 r.
139	Toporów	Magazyn (nr 7 na karcie wkz) w zespole folwarcznym	XIX/XX wiek		Nr dz. 425/1	
140	Toporów	Gorzelnia (nr 8 na karcie wkz) w zespole folwarcznym	XIX/XX wiek		Nr dz. 425/1	

141	Toporów	Stajnia (nr 9 na karcie wcz) w zespole folwarcznym	XIX/XX wiek		Nr dz. 425/1	
142	Toporów	Stajnia (nr 10 na karcie wcz) w zespole folwarcznym	XIX/XX wiek		Nr dz. 424	
143	Toporów	Wozownia (nr 12 na karcie wcz) w zespole folwarcznym	XIX/XX wiek		Nr dz. 424	
144	Toporów	Budynek mieszkalny (nr 11 na karcie wcz) w zespole folwarcznym	XIX/XX wiek		Nr dz. 424	
145	Toporów	Dom	XIX/XX wiek	Dworcowa 3	Nr dz. 348/6	
146	Toporów	Dom	XIX/XX wiek	Lipowa 19	Nr dz. 46/12	
147	Toporów	Dom	XIX/XX wiek	Lipowa 23	Nr dz. 84	
148	Toporów	Dom ogrodnika	XIX/XX wiek	park		
149	Toporów	Dworzec	XIX/XX wiek	Dworcowa 2	Nr dz. 320/6	
150	Toporów	Dom	XIX/XX wiek	Kolejowa 3	Nr dz. 20	
151	Toporów	Dom	XIX/XX wiek	Kolejowa 13	Nr dz. 348/1	
152	Żelechów	Kościół filialny pw. Św. Stanisława Bp	1648 rok		Nr dz. 120	L – 445/A nr 1031 z 20.03.1964 r.
153	Żelechów	Historyczne otoczenie kościoła	XVIII-XIX wiek		Nr dz. 120	
154	Żelechów	Cmentarz ewangelicki (nieczynny)	XVIII-XIX wiek		Nr dz. 88	
155	Żelechów	Cmentarz poewangelicki wiejski	XVIII wiek	centrum wsi	Nr dz. 89	
156	Żelechów	Pałac	połowa XIX wieku	12	Nr dz. 216/9	

157	Żelechów	Park krajobrazowy	połowa XIX wieku		Nr dz. 216/9, 216/6, 216/1	
158	Żelechów	Zespół folwarczny - ogólnie (ZF)	XIX/XX wiek		216/9, 216/2, 216/3	
159	Żelechów	Rządcówka (nr 4 na karcie wkz) w zespole folwarcznym	połowa XIX wieku	12a	216/2, 216/3	
160	Żelechów	Bud. wielofunk. (nr 5 na karcie wkz) w zespole folwarcznym	XIX wiek		216/9	
161	Żelechów	Chlewiki (nr 6 na karcie wkz) w zespole folwarcznym	połowa XIX wieku		216/9	
162	Żelechów	Owczarnia (nr 16 na karcie wkz) w zespole folwarcznym	połowa XIX wieku		216/9	
163	Żelechów	Dom leśniczego	XIX/XX wiek	31	Nr dz. 4/2	
164	Żelechów	Dom	XIX/XX wiek	7	Nr dz. 228/3	
165	Żelechów	Dom	XIX/XX wiek	46	Nr dz. 111/1	
166	Żelechów	Dom	XIX/XX wiek	54	Nr dz. 209/1	

Aleje

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Datowanie	Działka	Opis/skład gatunkowy	Ilość	Szacun. wiek
1	Łagów-Żelechów	Aleja jabłoniowa na drodze powiatowej 1237F. Odcinek o długości 0,4 km.	lata 20 -te XX wieku	dz. 11/1	jabłoń	15	100
2	Niedźwiedź-Toporów	Aleja jabłoniowa na drodze powiatowej 1225F. Odcinek o długości 0,35 km.	lata 20 -te XX wieku	dz. 31. 148	jabłoń	29	80
3	Sieniawa-Wielowieś	Aleja klonowa na drodze powiatowej 1267F. Odcinek o długości 0,3 km.	XIX/XX wiek	dz. 425	klon pospolity	26	120
4	Sieniawa-Żelechów	Aleja klonowa na drodze powiatowej 1240F. Odcinek długości 4,2 km.	XIX/XX wiek	dz. 197/1, 197/2, 234, 456, 485	klon pospolity	320	20-120
5	Sieniawa	Aleja klonowa na drodze powiatowej nr 1240 F. Odcinek o długości 0,5 km.	XIX/XX wiek	dz. 375/1,486	klon pospolity, jawor	39	120
6	Sieniawa	Aleja klonowa na drodze powiatowej 1236F od domu nr 89 do rozjazdu dróg w kierunku Żelechowa i Łagowa. Odcinek o długości 0,6 km.	XIX/XX wiek	dz. 375/1 i 375/2	klon pospolity, jawor	15	120
7	Żelechów	Aleja klonowa na drodze gminnej, polnej w kierunku Lubrzy. Odcinek o długości 0,52 km.	2 połowa XIX wieku	dz. 225/10	klon pospolity, jawor	16	150
8	Żelechów	Aleja klonowa na drodze powiatowej 1237F. Odcinek o długości 0,15 km.	XIX/XX wiek	dz. 219/5, 229/10	klon pospolity	25	120
9	Żelechów	Aleja kasztanowcowa na drodze gminnej F003012. polnej na płd. zach. od domu nr 9. Odcinek o długości 0,45 km.	2 połowa XIX wieku	dz. 229/10	kasztanowiec biały	21	180

Obszary największego zagrożenia dla zabytków w gminie

Gmina Łągów nie posiada opracowanego planu zagospodarowania przestrzennego dla całego obszaru gminy, będącego prawem miejscowym. Z punktu widzenia ochrony konserwatorskiej jest to istotne zagrożenie dla zabytków nieruchomych, ponieważ ustalenie ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego gminy jest jedną z czterech form ochrony wymienionej w art. 7 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Pozostałe formy ochrony to wpis do rejestrów zabytków (dotyczy wybranych obiektów z terenu gminy), uznanie za pomnik historii lub utworzenie parku kulturowego.

Do istotnych zagrożeń obiektów zabytkowych na terenie gminy należy zaliczyć tzw. zagrożenia techniczne. Duży ruch samochodowy w pobliżu zabytków wpływa niekorzystnie w odniesieniu do wszelkich budowli, szczególnie tych, które są obiektami zabytkowymi. Emisje gazów, zanieczyszczeń atmosferycznych, to następna z przyczyn degradujących elewacje pokryte tynkami tradycyjnymi. Do czynników bezpośrednio zagrażających estetyce zabudowy należą także współczesne metody modernizacji i adaptacji obiektów. Likwidacja oryginalnych elementów dekoracji i podziałów architektonicznych obiektu, zmiana zdobionej stolarki okiennej i drzwiowej, wprowadzanie współczesnych materiałów budowlanych typu blacha dachówkowa w miejsce ceramicznych pokryć dachowych, okien z PCV oraz ocieplanie płytami styropianowymi, wprowadzanie częściowych remontów elewacji, wieszanie reklam na elewacji, prowadzi do degradacji pojedynczych obiektów, i w konsekwencji całych obszarów starej zabudowy, mieszkaniowej szczególnie. Do obszarów zagrożonych zaliczyć należy również dawne zespoły dworsko-parkowe i folwarczne. Brak nowych funkcji dla obiektów architektonicznych związanych z dawną zabudową folwarczną (oprócz Sieniawy i Toporowa) i niewielka możliwość wykorzystania starych budynków do nowoczesnej produkcji powoduje opuszczenie, a w konsekwencji niszczenie obiektów. Najważniejszym jednak elementem są możliwości finansowania prac przy obiektach zabytkowych. Często realne potrzeby znacznie przekraczają możliwości finansowe właścicieli. Element finansowy w znaczący sposób hamuje realizację najciekawszych nawet projektów rewitalizacyjnych.

Zabytki ruchome - Tabela

Na terenie miasta i gminy ŁAGÓW zabytki ruchome stanowią głównie wyposażenie i wystrój obiektów sakralnych. Tabela poniżej przedstawia najcenniejsze zabytki ruchome z terenu gminy Łagów wpisane do rejestru zabytków i podlegające szczególnej ochronie w przypadku sytuacji kryzysowych.

Lp.	Miejscowość	Adres	Przedmioty objęte wpisem do rejestru i ochronie	Nr rejestru	Data
1.	Jemiołów 	Kościół filialny	przedmioty rzemiosła artystycznego: ołtarz główny z rzeźbami Mojżesza i św. Jana Ewangelisty, parapet chóru, drzwi z zamkiem i okuciami, świecznik pająk	115/74	3.V.1974
2.	Łagów 	Zamek	kominek w sali rycerskiej: kominek w sali rycerskiej	124/74	3.V.1974
3.	Łagów 	Kościół parafialny p.w. Św. Jana Chrzciciela	wystrój i wyposażenie: ołtarz główny, chrzcielnica, płyty nagrobne: zmarłego mężczyzny, M. Hedwig Hake, nabrobek dziecka, nagrobek Andrias v. Schlieben	122/74	3.V.1974
4.	Łagów 	Kościół parafialny pw. Św. Jana Chrzciciela	organy: organy	L-B-24	22.IV.2005
5.	Łagówek 	Kościół filialny	wyposażenie: ołtarz główny, chrzcielnica	114/74	3.V.1974
6.	Niedźwiedź 	Kościół filialny	wystrój wnętrza: 2 płyty nagrobne, świecznik wiszący	120/74	3.V.1974
7.	Żelechów 	Kościół filialny	wyposażenie: ołtarz główny z obrazem „Ostatnia wieczerza”, 2 drzwi z okuciami	116/74	6.V.1974

Zabytki archeologiczne

Dziedzictwo archeologiczne jest bogactwem kulturowym pozostawionym nam przez przeszłe pokolenia, zamieszkujące dawniej naszą planetę. Składają się na nie wszelkie materialne ślady ludzkiej egzystencji pozostawione na ziemi, pod ziemią czy w wodzie. Mogą one mieć postać opuszczonych budowli i ich pozostałości, urządzeń osadniczych (np. palenisk, jam zasobowych, pieców garncarskich, studni), cmentarzysk, pól bitewnych, miejsc kultu i warstw ziemi powstałych w wyniku działalności człowieka wraz z wszelkimi przedmiotami z nimi związanymi. Źródła archeologiczne stanowią depozyt przekazany nam przez przeszłe pokolenia, który jesteśmy zobowiązani chronić i mądrze wykorzystywać dla dobra ogółu i w możliwie jak najmniej uszczuplonym stanie przekazać przyszłym pokoleniom.

Obszar gminy Łągów został rozpoznany archeologicznie w ramach Archeologicznego Zdjęcia Polski (AZP). AZP to program badawczy obejmujący swym zasięgiem terytorium całej Polski. Pozwala na dokładne rozpoznanie zasobów archeologicznych. W swych założeniach obejmuje kwerendę archiwalną w muzeach, instytucjach publicznych i publikacjach oraz badania powierzchniowe. Należy jednak pamiętać, że baza danych AZP jest bazą otwartą. Dołączane są do niej ciągle nowe informacje pochodzące z kolejnych badań czy też weryfikacji badań wcześniejszych. W związku z powyższym dokumentacja stanowisk archeologicznych utworzona metodą AZP jest źródłem najbardziej aktualnej wiedzy o terenie.

Z zasobów AZP wiemy, że największe skupiska stanowisk archeologicznych znajdują się pomiędzy Toporowem a jeziorem Bobrze oraz w Łagowie, fragmentarycznie w rejonie Kosobudza, Niedźwiedzia i Wielopola. Obecna sieć osadnicza gminy zapewne stanowi odbicie odleglejszej przeszłości. Odnalezione stanowiska archeologiczne świadczą o osadnictwie głównie ludności kultury łużyckiej. W mniejszej ilości występują także stanowiska ze starszego okresu – epoki kamiennej. Najdogodniejszym miejscem dla rozwoju osadnictwa był przesmyk pomiędzy jeziorami Łagowskim i Trześniowskim. Zamieszkiwała te tereny ludność kultury łużyckiej w epoce brązu, wpływów rzymskich i wcześniejszym średniowieczu.

Dotychczas na terenie gminy Łągów zewidencjonowano około 50 zabytków archeologicznych (pozostałości po grodzisku, osadach, cmentarzyska, ślady osadnicze, znaleziska luźne np. broń, monety, biżuteria).

Na terenie gminy ŁAGÓW znajdują się 2 stanowiska archeologiczne (w tym także układ urbanistyczny, jako założenie przestrzenne) wpisane do rejestru zabytków. Są to pozostałości grodziska i osady w Łągowie. Stanowiska nie są eksponowane, z wyjątkiem pozostałości grodziska i w większości znajdują się pod ziemią.

Zasoby dziedzictwa archeologicznego z terenu gminy Łągów - Tabela

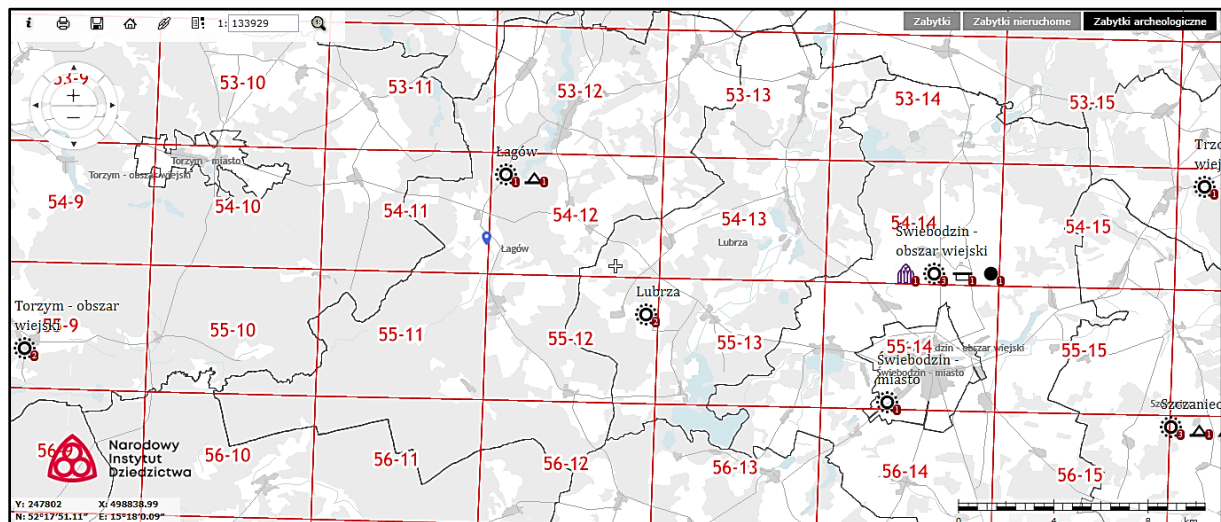
Lp.	Miejscowość	Stanowisko	Nr /M	Nr/A ZP	Obszar AZP	Funkcja	Chronologia	Nr rejestru zabytków	Uwagi
1	Łągówek	Lasy Łągowskie	1	1	52-12	ślad osadniczy	epoka brązu - okres halsztacki		
2	Łągów	Łągów	1	1	53-12	grodzisko, osada, osada	XII-XIV wiek, okres halsztacki - k. łużycka, okres halsztacki - k. łużycka	L-25/C (d. 44/Ar) z 1967-06-15	
3	Łągów	Łągów	2	2	53-12	osada, osada, osada	epoka brązu - k. łużycka, późne średniowiecze/okres nowożytny, epoka brązu/okres halsztacki - k. łużycka	67/Ar z 1968-12-01	
4	Łągów	Łągów	3	3	53-12	punkt osadniczy, ślad osadniczy	okres wpływów rzymskich, późne średniowiecze		archiwalne
5	Łągów	Łągów	4	4	53-12	osada	epoka brązu - k. łużycka		archiwalne
6	Łągów	Łągów	5	5	53-12	osada	wczesne średniowiecze		archiwalne
7	Łągów	Łągów	6	6	53-12	zespół urbanistyczny	średniowiecze	1944 z 1974-02-26	
8	Łągów	Łągów		7	53-12	znalezisko luźne	k. łużycka		archiwalne

9	Łagów	Jemiołów	1	8	53-12	cmentarzysko wał kamienny	k. łużycka późne średniowiecze ?		archiwalne
10	Jemiołów	Jemiołów		9	53-12	skarb monet	średniowiecze		archiwalne
11	Łagówek	Łagówek		10	53-12	znalezisko łuźne	neolit		archiwalne
12	Łagów	Łagów	7	11	53-12	osada	IV-V okres epoki brązu - k. łużycka		archiwalne
13	Późrzadło	Późrzadło	6	2	54-11	śląd osadniczy	późne średniowiecze/o kres nowożytny		
14	Późrzadło	Późrzadło	7	3	54-11	punkt osadniczy	późne średniowiecze/o kres nowożytny		
15	Późrzadło	Późrzadło	8	4	54-11	śląd osadniczy	epoka kamienna		
16	Późrzadło	Późrzadło	1	1	54-12	śląd osadniczy	wczesne średniowiecze		
17	Późrzadło	Późrzadło	2	2	54-12	śląd osadniczy, śląd osadniczy	k. łużycka późne średniowiecze		
18	Późrzadło	Późrzadło	3	3	54-12	śląd osadniczy, śląd osadniczy	k. łużycka, późne średniowiecze		
19	Późrzadło	Późrzadło	4	4	54-12	punkt osadniczy	k. łużycka, późne średniowiecze		
20	Późrzadło	Późrzadło	5	5	54-12	punkt osadniczy	późne średniowiecze		
21	Toporów	Toporów	3	6	54-12	punkt osadniczy	k. łużycka		
22	Toporów	Toporów	4	7	54-12	cmentarzysko, śląd osadniczy	epoka brązu, późne średniowiecze		
23	Toporów	Toporów	5	8	54-12	punkt osadniczy, punkt osadniczy	epoka brązu - k. łużycka, późne średniowiecze		
24	Toporów	Toporów	6	9	54-12	punkt osadniczy, punkt osadniczy, śląd osadniczy	epoka brązu - k. łużycka, pradzieje, późne średniowiecze		

25	Toporów	Toporów	7	10	54-12	punkt osadniczy, punkt osadniczy, punkt osadniczy, śląd osadniczy	epoka brązu, pradzieje, wczesne średniowiecze, późne średniowiecze		
26	Poźrzadło	Poźrzadło	9	11	54-12	śląd osadniczy	okres nowożytny		
27	Poźrzadło	Poźrzadło	10	12	54-12	śląd osadniczy, śląd osadniczy	epoka brązu, okres nowożytny		
28	Poźrzadło	Poźrzadło	11	13	54-12	śląd osadniczy, punkt osadniczy	późne średniowiecze, okres nowożytny		
29	Poźrzadło	Poźrzadło	12	14	54-12	śląd osadniczy, śląd osadniczy, osada	k. łużycka późne średniowiecze, okres nowożytny		
30	Poźrzadło	Poźrzadło	13	15	54-12	śląd osadniczy	okres nowożytny		
31	Gronów	Gronów	1	16	54-12	osada, śląd osadniczy, osada	k. łużycka późne średniowiecze, okres nowożytny		
32	Żelechów	Żelechów	1	17	54-12	śląd osadniczy, osada	późne średniowiecze, okres nowożytny		
33	Żelechów	Żelechów	2	18	54-12	śląd osadniczy	późne średniowiecze		
34	Gronów/ Łągów	Gronów	2	19	54-12	obóz pracy	1940-1945 r.		
35	Żelechów	Żelechów	7	20	54-12	obóz pracy	1940-1942 r.		
36	Poźrzadło	Poźrzadło	14	21	54-12	obóz pracy	1940-1943 r.		
37	Kosobudz	Kosobudz	1	1	55-11	śląd osadniczy	epoka brązu - k. łużycka		
38	Kosobudz	Kosobudz	2	2	55-11	punkt osadniczy	późne średniowiecze/o kres nowożytny		
39	Kosobudz	Kosobudz	3	3	55-11	dłubanka	wczesne średniowiecze ?		archiwalne
40	Kosobudz	Kosobudz	3	1	55-12	śląd osadniczy, punkt osadniczy	okres wpływów rzymskich, późne średniowiecze		

41	Niedźwiedź	Niedźwiedź	1	2	55-12	śląd osadniczy, śląd osadniczy, punkt osadniczy	pradzieje, wczesne średniowiecze, późne średniowiecze		
42	Niedźwiedź	Niedźwiedź	2	3	55-12	smolarnia	późne średniowiecze		
43	Toporów	Toporów	1	4	55-12	śląd osadniczy, śląd osadniczy, śląd osadniczy	epoka kamienna, pradzieje, późne śred.		
44	Toporów	Toporów	2	5	55-12	punkt osadniczy śląd osadniczy punkt osadniczy	pradzieje, neolit, późne średniowiecze		
45	Toporów	Toporów	8	7	55-12	znalezisko łuzne	epoka brązu - k. łuzicka		
46	Niedźwiedź	Błonie	1	8	56-12	punkt osadniczy, śląd osadniczy	epoka brązu /okres halszacki - k. łuzicka, późne średniowiecze		
47	Sieniawa	Sieniawa	1	25	53-13	cmentarzysko	epoka brązu - k. łuzicka		archiwalne
48	Sieniawa	Sieniawa	2	26	53-13	osada/ grodzisko	wczesne średniowiecze		archiwalne
49	Żelechów	Żelechów	3	58	54-13	punkt osadniczy, śląd osadniczy, śląd osadniczy, śląd osadniczy, osada	okres wpływów rzymskich- k. łuzicka, wczesne średniowiecze x2,		
50	Żelechów	Żelechów	4	59	54-13	śląd osadniczy	okres nowożytny		
51	Żelechów	Żelechów	5	60	54-13	punkt osadniczy	okres nowożytny		

Podział gminy Łągów na obszary AZP

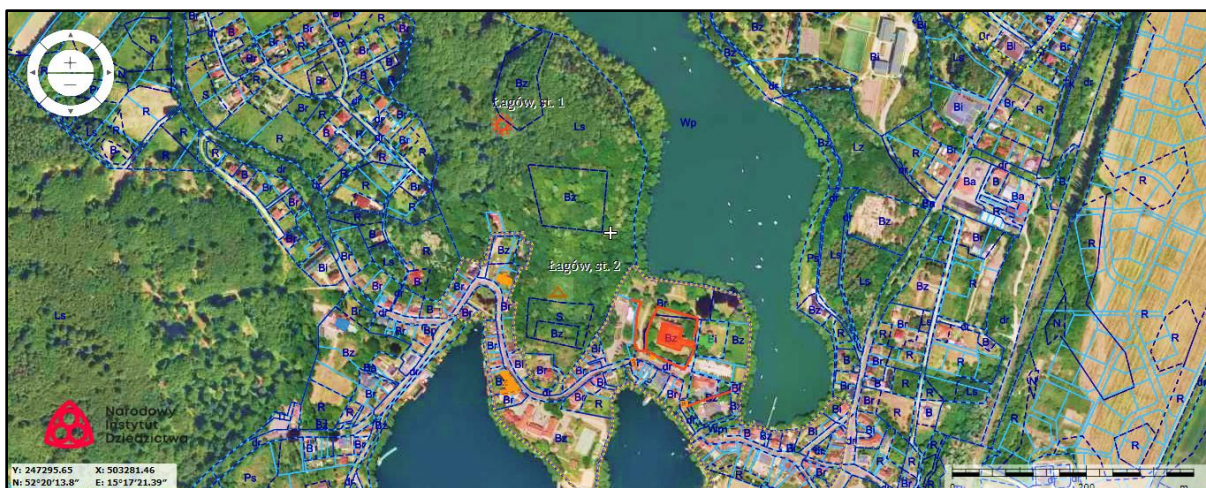

Źródło: <https://mapy.zabytek.gov.pl/nid/>

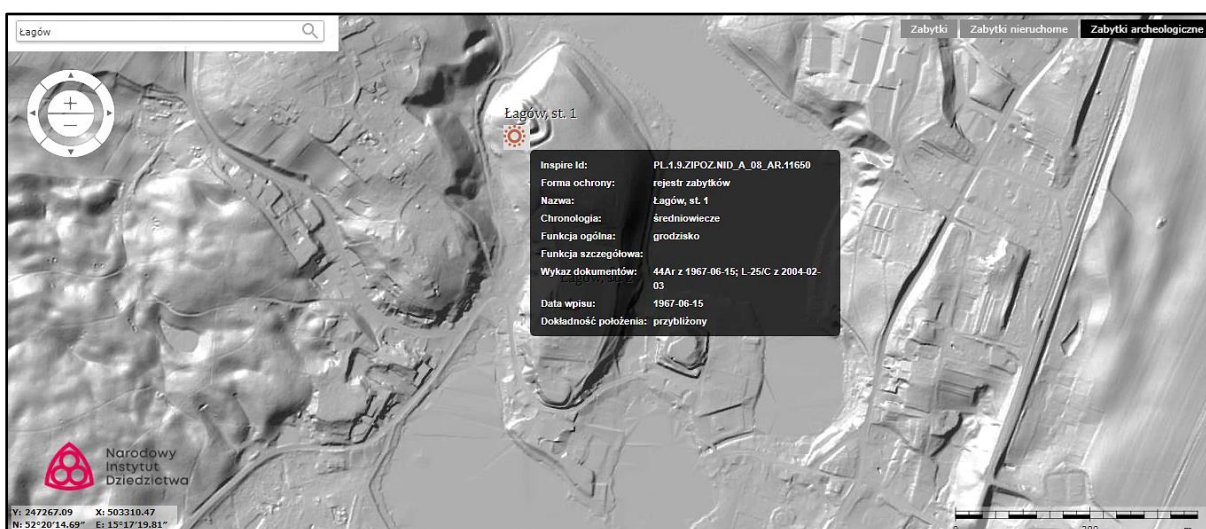
Stanowiska archeologiczne na terenie miasta Łągów wpisane do rejestru zabytków

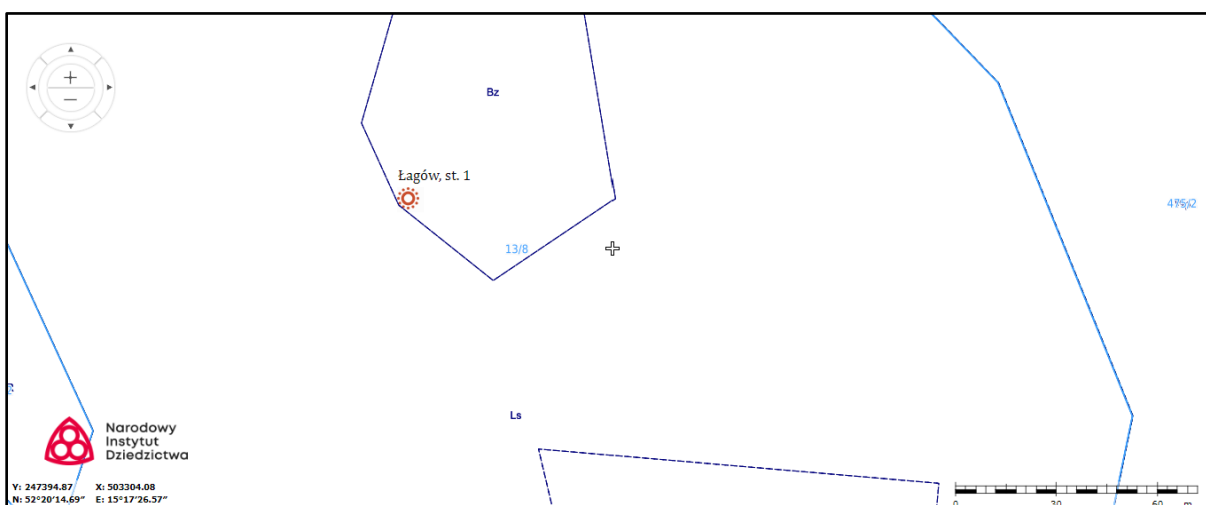
Wizualizacja obszaru zamku w Łągowie

Wizualizacja terenu zamku na ortofotomapie. Źródło: <https://mapy.zabytek.gov.pl/nid/>

Łagów, stanowisko nr 1 - grodzisko

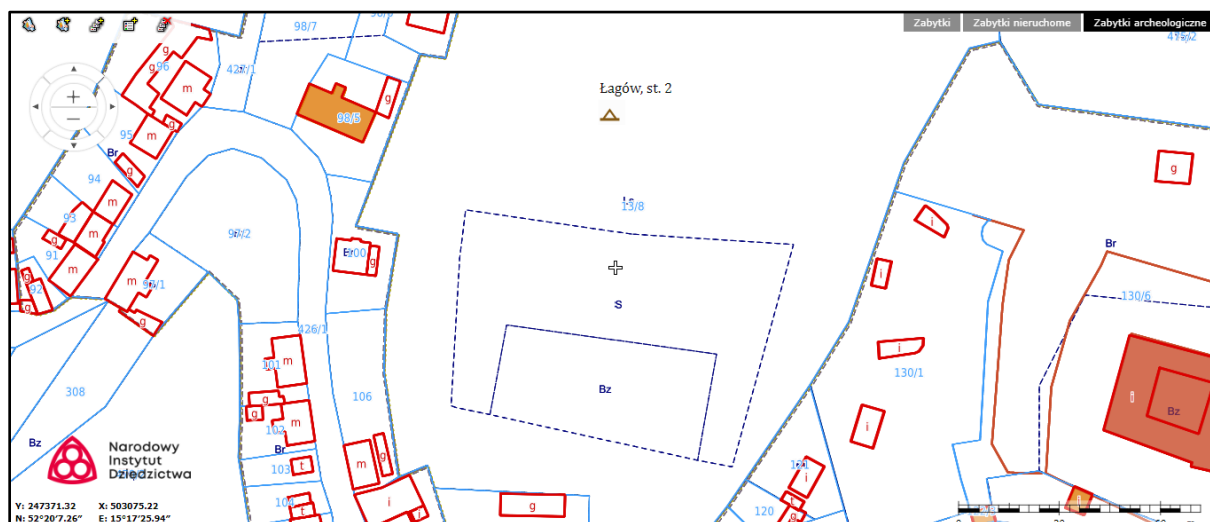

Łagów, stanowisko nr 1 – grodzisko

Łagów – stanowisko archeologiczne	Nr 1	AZP: 53-12	grodzisko, osada, osada	XII-XIV wiek, okres halszacki - k. łużycka, okres halszacki - k. łużycka	Rejestr zabytków: L-25/C (d. 44/Ar) z 1967-06-15
---	------	---------------	-------------------------------	--	---

Łagów, stanowisko nr 2 – osada

Łagów, stanowisko nr 2 – osada

Łągów – stanowisko archeologiczne	Nr 2	AZP: 53-12	osada, osada, osada	epoka brązu - k. łużycka, późne średniowiecze/ okres nowożytny, epoka brązu/ okres halszacki - k. łużycka	Rejestr zabytków: 67/Ar z 1968-12-01
---	------	---------------	---------------------------	---	--

Opis koncentracji stanowisk archeologicznych - uwarunkowania fizjograficzne.

Najstarszymi śladami osadnictwa na terenie dzisiejszej gminy Łągów są obozowiska z okres paleolitu (starsza epoka kamienia), które znaleziono nieco na ptn. wschód od Łągowa, a także w okolicy jeziora Paklicko Wielkie. Pierwsze ślady ustabilizowanego osadnictwa mezolitycznego (ok. 7000 lat p.n.e.), związana z kulturą łowiecko – zbieracką pochodzą na tych terenach z okolic Łągowa i Nowego Dworku. Osadnictwo skupia się w pobliżu wód, wykorzystując przestrzeń wolną od lasu. W środkowym i późnym okresie epoki brązu zaczęła się rozwijać kultura łużycka, zaliczana do wielkiego kompleksu kultur popielnicowych, rozprzestrzeniających się stopniowo z centrum naddunajskiego na rozległe tereny Europy. Ludność kultury łużyckiej pojawiła się w okolicach Łągowa prawdopodobnie w młodszej epoce brązu ok. 1000 lat p.n.e. Na podstawie przeprowadzonych prac archeologicznych wiadomo o kilku osadach położonych w samym Łągowie i okolicach. Największe stanowisko tego okresu o pow. Ok. 3 ha znajduje się na Sokolej Górze. Być może istniał tu nawet gród. U podnóża wzniesienia – na półwyspie (obecnie teren OWP „Leśnik”) odkryto ciekawe pozostałości półziemianek i jam związanych z produkcją ceramiki. Natomiast po wschodniej stronie Jez. Trześniowskiego odkryto nagolennik zakończony metalową płytką. Najważniejsze stanowiska z tego okresu na omawianym terenie znajdują się w okolicach Łągowa, Skąpego, Lubrzy, Świebodzina oraz okolicy jeziora Paklicko Wielkie.

Po VII w n.e. nastąpiła wyraźna stabilizacja i nasilenie osadnictwa słowiańskiego. Ten typ osadnictwa wiązał się z dolinami rzecznyymi. Wynikało to poniekąd z upowszechniania się radła, dzięki czemu można było podjąć uprawę w dolinach, na glebach pochodzenia bagiennego oraz na zboczach dolin, na glebach średnio gliniastych. Pojawiły się grody, jako nowa forma osadnicza. Lokalizowane były najczęściej na wyspach i półwyspach jeziornych.

Duże, płaskie wzniesienie (135,8 m n.p.m.), znajdujące się 200 m na zach. od zamku w Łagowie nazywane jest Sokolą Górą. Niezwykle korzystne położenie obronnego miejsca od wieków zwracało uwagę ludzi. Pierwsze osady ludzkie powstały tu 3000 lat temu. Być może już wtedy istniało tutaj pierwsze grodzisko lub osada obronna. Prowadzone badania archeologiczne na terenie Łagowa pozwoliły zlokalizować w tym miejscu, znacznie późniejsze wczesnośredniowieczne grodzisko typu stożkowatego, wybudowane pomiędzy XII i XIII w. Było to grodzisko drewniano – ziemne o średnicy 20 m. Około poł. XIV w. na tym samym terenie powstało drugie grodzisko, również drewniano – ziemne o charakterze obronnym. Od początku swego istnienia traktowane było, jako ośrodek czasowy przed przystąpieniem do budowy zamku obronnego. Fosa stanowiła element obronny grodziska, którego ślady są do dzisiaj widoczne w północnej części wzniesienia. Otaczał je potrójny system wałów częściowo jeszcze widoczny. Na mapach niemieckich grodzisko na Sokolej Górze było czasami nazywane szwedzkimi szańcami.

W czasie wykopalisk archeologicznych odnaleziono tu żelazne i brązowe ozdoby, okucia ksiąg liturgicznych wykonane z brązu, elementy uprząży, groty do kuszy i inne elementy uzbrojenia.

Z chwilą powstania zamku obronnego w 2 poł. XIV w., grodzisko zaczęło pełnić funkcję podgrodzia. Z czasem zostało opuszczone a podgrodzie przeniosło się na przesmyk między jeziorami i rozwijało na terenie między bramami miejskimi, otoczone murem obronnym.

Łagów znajdował się w pobliżu ważnych szlaków handlowych, biegnących tu w XII w. Najważniejszy z nich prowadził z Frankfurtu przez Rzepin, Torzym, Świebodzin do Poznania. Odnoga tego szlaku prowadzącego przez Gronów i dalej w kierunku Międzyrzecza nazywana była Polską Drogą (niem. Polackestrasse). Pomimo utraty znaczenia przez ten szlak w wiekach późniejszych, nazwa Polackestrasse aż do czasów II wojny światowej widniała na mapach niemieckich. Ponadto Łagów przecinały dwie stare drogi łączące go z istniejącymi już wówczas osadami w Żelechowie, Gronowie i Sieniawie.

Stan zachowania zabytków archeologicznych oraz istotne zagrożenia dla zabytków archeologicznych

Stanowiska archeologiczne podlegają stałym zagrożeniom. Należy przy tym pamiętać, że zasięg stanowisk archeologicznych został wyznaczony na mapach na podstawie badań

powierzchniowych i rzeczywisty zasięg stanowiska może być większy, niż zaznaczony na karcie WKZ. Dlatego należy traktować go zawsze orientacyjnie. Stan zachowania stanowisk archeologicznych na terenie gminy Łagów wynika w dużej mierze z rozwoju współczesnego osadnictwa i zniszczeń wywołanych ingerencją w grunt.

Dużym zagrożeniem dla stanowisk archeologicznych są przede wszystkim:

- inwestycje budowlane i przemysłowe,
- budowa dróg, sieci wodociągowych i kanalizacyjnych,
- wszelkiego typu eksploatacje zasobów naturalnych.

Istotnym zagrożeniem dla stanowisk archeologicznych jest także działalność rolnicza, a zwłaszcza głęboka orka. Natomiast najlepiej zachowane są stanowiska archeologiczne położone na nieużytkach, terenach niezabudowanych oraz terenach zalesionych (okolice Sokolej Góry w Łagowie). Tutaj należy zauważyć, że lesistość obszaru gminy wynosi 58,8 %, natomiast udział użytków rolnych jest bardzo niski i stanowi 26,4% ogólnej powierzchni gminy.

Zagrożeniem dla dziedzictwa archeologicznego jest też rozwój turystyki zwłaszcza nad rzekami, jeziorami i w obszarach leśnych. Tereny te atrakcyjne pod względem rekreacyjnym obecnie, często były również okupowane przez ludzi w pradziejach i wczesnym średniowieczu. Dostęp do wody, który stanowił podstawę egzystencji osadniczej umożliwiał tworzenie osad o metryce sięgającej od epoki kamienia po czasy nowożytnie.

Do innego rodzaju zagrożeń należy działalność nielegalnych poszukiwaczy. Zagrożają oni przede wszystkim cmentarzyskom oraz stanowiskom o własnej formie krajobrazowej, jak grodziska czy fortyfikacje ziemne oraz pozostałości z okresu II wojny światowej.

W celu ochrony stanowisk archeologicznych i nawarstwień kulturowych podczas inwestycji związanych z zabudowaniem i zagospodarowaniem terenu, ważne jest określenie zasad ochrony zabytków archeologicznych ujętych w ewidencji zabytków, w planach zagospodarowania przestrzennego oraz respektowanie przez inwestorów zapisów dotyczących ochrony zabytków archeologicznych w opiniach i decyzjach Lubuskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Podstawą wykorzystania dziedzictwa archeologicznego jest wcześniejsze rozpoznanie aktualnego stanu posiadania zasobów archeologicznych. Dziedzictwo archeologiczne i kulturowe zaczęło być postrzegane, jako atut i czynnik kreujący regionalną tożsamość. Przejawem tego zjawiska jest powstawanie na terenie kraju licznych rezerwatów i skansenów archeologicznych, budowa replik łodzi oraz setki organizowanych każdego roku imprez z zakresu tzw. "archeologii żywej", w postaci festiwali kultury słowiańskiej, skandynawskiej, gockiej, średniowiecznych turniejów rycerskich (Jarmark Joannitów), warsztatów rzemiosła i archeologii eksperymentalnej, przeglądów muzyki dawnej (Muzyka u Joannitów), teatrów odtwarzających obrzędy, jak i rekonstrukcji historycznych bitew i wydarzeń, organizacji edukacyjnych imprez plenerowych, programów edukacyjnych, a także rekonstrukcji wirtualnych. Wszystkie powyższe działania w sposób istotny promują regiony, podnoszą ich atrakcyjność turystyczną, wpływają na rozwój kultury i gospodarki.

Do potencjalnie atrakcyjnych stanowisk, które mogłyby zostać wykorzystane do tworzenia np. ścieżek edukacyjnych czy imprez plenerowych można zaliczyć dwie nieobronne osady ludności kultury łużyckiej zlokalizowanych w Łagowie. Ten obszar, częściowo znany z badań archiwalnych i wykopaliskowych, a częściowo zachowany do dnia dzisiejszego, dokumentuje długotrwałe dzieje osadnictwa na terenie dzisiejszej gminy Łagów.

12. Kierunki działań dla realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami

• Edukacja i promocja w zakresie ochrony zabytków

→ włączenie tematyki ochrony dziedzictwa kulturowego do zajęć szkolnych w szkołach podstawowych i gimnazjach prowadzonych przez gminę;

→ organizowanie w ramach zajęć szkolnych wycieczek krajoznawczych, prezentacja najcenniejszych obiektów zabytkowych i ich historii;

→ udostępnienie gminnej ewidencji zabytków oraz „Programu opieki nad zabytkami Gminy Łagów” na stronie internetowej Urzędu Gminy;

→ uwzględnienie obiektów zabytkowych przy wyznaczaniu nowych tras turystycznych i ścieżek dydaktycznych;

→ ustalenie z właścicielami obiektów zabytkowych możliwości i zasad ich udostępniania dla celów turystycznych;

- udział w szkoleniach i konferencjach poświęconych ochronie dziedzictwa kulturowego;
- współpraca z organizacjami pozarządowymi i instytucjami w zakresie popularyzacji ochrony dziedzictwa kulturowego;
- udział w cyklicznych imprezach – wystawach, targach, festynach historycznych – promujących region, w tym dziedzictwo kulturowe;
- współpraca z sąsiednimi samorządami w celu włączenia lokalnych szlaków turystycznych w system ponadregionalny.

- **Działania zmierzające do poprawy stanu zachowania dziedzictwa kulturowego**

- informowanie właścicieli obiektów zabytkowych o możliwościach pozyskania środków na odnowę zabytków;
- aktywne zachęcanie sektora prywatnego do zagospodarowania obiektów zabytkowych;
- udzielanie dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków a nie stanowiących własności Gminy;
- w budżecie Gminy Łągów na 2018 r. zaplanowano kwotę 2 643 531 zł na dofinansowanie prac remontowych i konserwatorskich obiektów zabytkowych;
- podjęcie próby rozwiązania problemu nieczynnych cmentarzy ewangelickich na terenie gminy;
- w tworzonych planach zagospodarowania przestrzennego uwzględnienie docelowych funkcji cmentarzy poprzez wyszczególnienie, które pozostaną cmentarzami - objęte zostaną ewentualnym programem rewitalizacji, a które stanowiąc będą tereny zielone z możliwością utworzenia miejsc pamięci lub lapidarium, oznakowanie miejsc;
- Podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami;
- wspieranie inicjatyw związanych z obsługą ruchu turystycznego;
- promocja szkolnictwa zawodowego w zakresie konserwacji zabytków i zawodów;
- zanikających, np. kamieniarstwo, snycerstwo, kowalstwo, ludwisarstwo;
- prowadzenie prac porządkowych przy zabytkowych założeniach zieleni (parki, cmentarze) w ramach programu aktywizacji osób bezrobotnych;

→ współpraca z urzędami pracy w zakresie szkolenia osób bezrobotnych w rzemiosłach związanych z tradycyjną sztuką budowlaną.

13. Analiza szans i zagrożeń

Analiza uwarunkowań wynikających z relacji gospodarczych, społecznych i stanu zagospodarowania przestrzennego pozwoliła na identyfikację najistotniejszych zagadnień, stanowiących podstawy do formułowania koncepcji rozwoju przestrzennego gminy. Elementy analizy SWOT w odniesieniu do rozwoju turystyki i ochrony dziedzictwa kulturowego gminy.

Analiza SWOT - Tabela

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none">- położenie gminy przy głównych szlakach komunikacyjnych pogranicza zachodniego kraju,- dogodne połączenie ze stolicami województwa lubuskiego – Zieloną Górą i Gorzowem Wielkopolskim,- położenie gminy na obszarze o wysokich walorach przyrodniczo-krajobrazowych,- bardzo dobrze zachowane obiekty świeckie (Zamek joannitów, bramy średniowieczne, kamieniczki, domy, folwark w Sieniawie) oraz obiekty sakralne o znaczącej wartości kulturowej,	<ul style="list-style-type: none">- niewłaściwie prowadzone remonty obiektów zabytkowych powodujące utratę walorów zabytkowych,- brak planów i środków na zagospodarowanie nieczynnych cmentarzy ewangelickich,- niepełne wykorzystanie walorów turystycznych gminy,- całkowita wymiana ludności po 1945 r. skutkująca gwałtownym zerwaniem ciągłości kulturowej.

Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> - możliwość pozyskiwania środków finansowych na ochronę zabytków z różnych źródeł, - wzrastająca świadomość mieszkańców w zakresie poprawy estetyki miejscowości, - włączenie dziedzictwa kulturowego w obieg gospodarczy, - wzrost wartości zabytku, jako produktu turystycznego, - rozwój inicjatyw lokalnych i organizacji pozarządowych nastawionych na ochronę i promocję dziedzictwa kulturowego, - edukacja w kierunku poszanowania zabytków i ich prawidłowej ochrony, - wzrost atrakcyjności turystycznej gminy poprzez rozbudowę sieci szlaków, ścieżek, - promocja gminy poza jej granicami. 	<ul style="list-style-type: none"> - brak wystarczających środków finansowych na prace konserwatorskie i remontowe obiektów zabytkowych, - brak koncepcji wykorzystania obiektów zabytkowych, głównie zabudowy pofolwarczej, powodujący ich degradację, - postępująca likwidacja pozostałości po dawnych cmentarzach, której skutkiem jest zacieranie historii miejsc, - brak świadomości społecznej wartości historycznych dawnych cmentarzy, - degradacja krajobrazu kulturowego poprzez wprowadzanie elementów nowej zabudowy nie nawiązującej do charakteru regionu, - konflikt między dążeniem do rozwoju techniczno-ekonomicznego a wymogami ochrony obiektów zabytkowych.

14. Założenia programowe

Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Łągów na lata 2023-2026 ma służyć ochronie i wykorzystaniu lokalnych zasobów dziedzictwa kulturowego. Poniżej przedstawione zostały wyniki analizy stanu zachowania najważniejszych zabytków z terenu gminy Łągów i w dalszej części wskazania możliwych działań do podjęcia w okresie objętym programem.

Analiza ogólna¹⁹

Opisany powyżej stan zachowania zabytków z terenu gminu wskazuje jednocześnie możliwe tereny interwencji w tej dziedzinie. Należy jednak pamiętać, że gmina bezpośrednio może interweniować tam, gdzie jest właścicielem zabytków. W pozostałym przypadkach może stosować tylko system zachęt, promocji czy działań edukacyjnych pośrednio wpływając na wzrost świadomości dziedzictwa materialnego i niematerialnego, jako dobra lokalnego (również wspólnego). Ważnym instrumentem oddziaływania na przestrzeń zabytkową jest miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, który jest prawem miejscowym. Gmina może określić w nim strefy ochrony konserwatorskiej (w porozumieniu z WKZ), zakres ochrony i inne parametry związane z utrzymaniem i odtworzeniem obiektów zabytkowych.

W związku z tym działanie gminy będzie wielokierunkowe, w ramach kompetencji i możliwości jest.

Główne założenia programu to:

- pozyskiwanie finansowania zewnętrznego i racjonalne wykorzystanie środków finansowych na utrzymanie krajobrazu kulturowego oraz ratowanie obiektów o szczególnych wartościach historycznych,
- wspieranie i kreowanie różnorodnych form i metod umożliwiających ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami – stymulowanie zasad partnerstwa oraz odpowiedzialności właścicieli obiektów o podstawowym znaczeniu dla dziedzictwa kulturowego na terenie gminy Łągów,
- podnoszenie walorów zabytkowych i wykorzystanie ich w promocji kultury i dla rozwoju turystyki w mieście i okolicy, a zwłaszcza, jako czynnika wpływającego na rozwój gospodarczy terenu,
- poszukiwanie i wspieranie projektów związanych z kreowaniem i wdrażaniem nowych form opieki nad zabytkami i ich promocji (np. szlaki turystyczno-historyczne, ożywianie zabytków),
- włączenie kultury i dziedzictwa kulturowego w obszar interwencji i wsparcia zgodnie z zasadami planowania i wdrażania programów prorozwojowych, stosownie do oczekiwań mieszkańców gminy poprzez uznanie znaczenia dziedzictwa kulturowego w rozwoju społeczno-ekonomicznym Gminy Łągów.

Wspomnieć należy, że Gmina Łągów posiada potencjał turystyczny, który można wykorzystać do promocji gminy. Uzupełnieniem wymienionych głównych zasad ochrony prawnej obiektów i obszarów zabytkowych jest upowszechnianie informacji o wartościach historycznych, krajobrazowych i kulturowych tychże obiektów. Działanie to przyczyni się do zwiększenia społecznej roli w procesie ochrony zabytków, tak bardzo istotne w przypadku małych, lokalnych społeczności. Edukacyjny aspekt w procesie ochrony zabytków może być realizowany poprzez m.in.:

- włączenie najbardziej atrakcyjnych obiektów zabytkowych w trasy turystyczne, ścieżki i trasy edukacyjne, za pomocą oznakowania turystycznego obszaru (drogowskazy, tablice informacyjne, mapy, przewodniki),
- uwzględnianie obiektów zabytkowych w treści map, przewodników, materiałów promocyjnych gminy,
- organizacja imprez kulturalnych, sportowych, turystyczno-rekreacyjnych.

W związku z powyższym poszczególne działania związane z ochroną zabytków i promocją gminy można ująć według poniższych priorytetów, które będą realizowane przez okres następnych 4 lat.

Priorytety i założenia programu (ogólnie) 2023-2026 – Tabela

Priorytet I: ZARZĄDZANIE DZIEDZICTWEM KULTUROWYM GMINY	
kierunki działań	zadania
<p>Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych</p>	<ul style="list-style-type: none"> - podejmowanie starań o uzyskanie środków zewnętrznych na rewaloryzację, zabytków będących własnością gminy - prowadzenie prac remontowo-konserwatorskich przy obiektach zabytkowych stanowiących własność gminy - opracowanie regulaminu wieszania reklam na obiektach zabytkowych na terenie gminy - wspieranie rozwoju gospodarstw agroturystycznych, - wspieranie rozwoju regionalnych izb pamięci, skansenów itp.

Priorytet II: OCHRONA KRAJOBRAZU KULTUROWEGO GMINY	
kierunki działań	zadania
Rozszerzenie zasobu i ochrony środowiska kulturowego gminy	<ul style="list-style-type: none"> - egzekwowanie zapisów dotyczących działalności inwestycyjnej na obszarach objętych ochroną określonych w dokumentach programowych odnoszących się do zabytków (głównie w zakresie wysokości zabudowy, jej charakteru i funkcji) - walka z samowolami budowlanymi na obszarach objętych ochroną konserwatorską
Priorytet III: PROMOCJA, EDUKACJA I DOKUMENTACJA WALORÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY	
kierunki działań	zadania
Edukacja i popularyzacja wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym	<ul style="list-style-type: none"> - wydawanie i wspieranie działań związanych z wydawaniem publikacji (w tym folderów promocyjnych, przewodników) poświęconych problematyce dziedzictwa kulturowego gminy - włączanie do szlaków turystycznych (pieszych, rowerowych, konnych) obiektów zabytkowych
Planowane lub realizowane, ważniejsze zadania z zakresu ochrony zabytków w okresie ważności Programu opieki nad zabytkami 2023 - 2026 na terenie gminy Łągów	

Program nie zakłada konkretnych kwot na wszystkie przedsięwzięcia, ponieważ realizacja planowanych zadań uzależniona będzie od możliwości pozyskania środków finansowych własnych lub zewnętrznych w latach 2023-2026.

Do najważniejszych inwestycji majątkowych w dziedzinie ochrony zabytków należą:

1) Łągów, Zamek Joannitów (XIV w.) - ratowniczy remont zagrożonego katastrofą południowo-zachodnia część murów obronnych - ETAP II.

(Inwestycja wnioskowana o dofinansowanie w ramach MKIDN program OCHRONA ZABYTKÓW na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków).

2) Łągów, zagospodarowanie parku przyzamkowego wraz z infrastrukturą towarzyszącą.

(Kontynuacja inwestycji - projekt realizowany w ramach REGIONALNEGO PROGRAMU OPERACYJNEGO).

3) Łągów, Brama Polska (naprawa pokrycia dachowego).

(Inwestycja ubiega się o dotacje celową na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków położonym na obszarze województwa lubuskiego - Urząd Marszałkowski).

Poza tym planowane są następujące zadania:

- 1) Tereny dawnych cmentarzy nieużytkowanych, zwłaszcza pochówków przed 1945 rokiem, utrzymane będą, jako obszary o funkcji estetyczno-kulturowej i skupiska zieleni wysokiej. Porządkowane będą tereny dawnych cmentarzy poprzez usunięcie zbędnych krzewów i samosiejek, ogrodzenie i wyrównanie terenu, wykonanie z zachowanych nagrobków symbolicznych mogił.
- 2) Opracowany zostanie regulamin wieszania reklam na obiektach zabytkowych.
- 3) Stopniowo rewaloryzowany będzie krajobraz miejscowości turystycznych poprzez:
 - poprawę estetyki zagospodarowania terenu,
 - tworzenie przestrzeni rekreacyjnych.
- 4) Utrzymywane będą w dobrym stanie technicznym i estetycznym budynki i budowle historyczne stanowiących własność gminy.
- 5) Gmina do tej pory nie udzielała dotacji na zadania związane z ochroną zabytków, w związku z tym w ciągu okresu ważności Programu[...] zostanie opracowany taki plan.

Jeśli chodzi o prace remontowe, będą one dotyczyły obiektów zabytkowych, wymienionych powyżej, gdzie gmina Łągów jest właścicielem - bez wskazywania konkretnej perspektywy czasowej (okres realizacji 4 lata). Poza bieżącymi działaniami konserwatorskimi czy adaptacyjnymi obiektów będących własnością gminy, planowany jest szeroki zakres działań promocyjnych i edukacyjnych. Realizacja działań programowych skoncentrowana będzie na wykonywaniu zadań ujętych w ramach priorytetów i na rzetelnym wypełnianiu wskazań zawartych w ustawie o zagospodarowaniu przestrzennym[...], ustawie o ochronie i opiece nad zabytkami[...], ustawie prawo budowlane[...], ustawie o gospodarowaniu nieruchomościami[...] itp., dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego. Władze Gminy Łągów posiadają świadomość dziedzictwa kulturowego znajdującego się na ich terenie gminy a głównym celem Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Łągów na lata 2023-2026 będzie zachowanie dziedzictwa kulturowego, jako czynnika sprzyjającego rozwojowi turystycznemu gminy i budowaniu jedności wielokulturowej gminy. Wskazać należy, że wielu turystów niemieckich lub potomków dawnych mieszkańców odwiedza gminę Łągów. Niemiecka historia jest obecna na terenie gminy w formie wielu pozostałości kultury materialnej, która stała się częścią dziedzictwa gminy. Te i inne obiekty będą powoli remontowane. Efektywność tych działań uzależniona będzie w dużej mierze od współpracy z mieszkańcami i instytucjami oraz możliwości pozyskania środków zewnętrznych.

15. Instrumentarium realizacji opieki nad zabytkami

Instrumenty prawne

W ramach instrumentów prawnych, którymi dysponuje gmina w dziedzinie ochrony zabytków, wskazać można najważniejsze z nich: uchwalanie planów zagospodarowania i ich zmiana, ustalanie stref ochrony konserwatorskiej, wydawanie decyzji administracyjnych.

Zgodnie z Ustawą o samorządzie gminnym z dnia 8 marca 1990 roku³ do zadań własnych gminy należy zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty. W odniesieniu do problemów szeroko pojętej ochrony zabytków zadania te obejmują zagadnienia (art. 7):

- ładu przestrzennego, gospodarki nieruchomościami, ochrony środowiska i przyrody oraz gospodarki wodnej;
- edukacji publicznej;
- kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
- kultury fizycznej i turystyki, w tym terenów rekreacyjnych i urządzeń sportowych, zieleni gminnej i zadrzewień;
- cmentarzy gminnych;
- utrzymania gminnych obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz obiektów administracyjnych;
- promocji gminy;
- współpracy ze społecznościami lokalnymi i regionalnymi innych państw.

Kompetencje Wójta:

- wydawanie zezwoleń na usunięcie drzew lub krzewów z terenu nieruchomości na wniosek posiadacza nieruchomości (art. 83 ustawy o ochronie przyrody) z wyjątkiem nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków;
- wydawanie decyzji w sprawach ustalenia lokalizacji inwestycji celu publicznego (art. 51 Ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym);

³Ustawa o samorządzie gminnym z dnia 8 marca 1990 roku (...)

- prowadzenie rejestru wydanych decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu powiatowym i gminnym (art. 57 ust. 2 Ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym);
- wydawanie decyzji o warunkach zabudowy (art. 60 ust. 1 Ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym);
- przygotowanie sprawozdania z realizacji założeń Programu opieki nad zabytkami, co 2 lata.

Instrumenty finansowe

Gmina może współfinansować wybrane prace konserwatorskie, remontowe i archeologiczne, udzielając dotacji na finansowanie prac konserwatorskich i restauratorskich. W ramach pomocy merytorycznej gmina może także pomagać w wykorzystaniu programów UE przeznaczonych na zabytki w formie dofinansowań dla właścicieli i posiadaczy obiektów zabytkowych.

Instrumenty społeczne

W ramach działań o charakterze społecznym, gmina prowadzi działania edukacyjne, promocyjne i współpracę z organizacjami społecznymi. Edukacja i informacja są ze sobą ściśle powiązane, ponieważ dobra i właściwa informacja wzmacnia efekt edukacji. Działające w gminie szkoły pełnią istotną rolę w edukacji młodzieży.

Do realizacji programu powołany zostanie zespół spośród pracowników Urzędu Gminy w Łagowie. Realizacja Gminnego programu opieki nad zabytkami podlegać będzie ocenie Rady Gminy. Wójt ma obowiązek sporządzenia, co 2 lata sprawozdania z wykonania programu i przedstawienia go Radzie Gminy.

16. Zasady oceny realizacji programu

Zgodnie z art. 87 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, obowiązek prowadzenia kontroli stanu realizacji Programu opieki nad zabytkami spoczywa na Wójcie, który sporządza, co 2 lata sprawozdanie z realizacji programu i przedstawia je Radzie Gminy.

17. Źródła finansowania programu opieki nad zabytkami i realizacja

Program ochrony zabytków Gminy Łagów określa pewne kierunki i cele w zakresie ochrony zabytków znajdujących się na terenie gminy. Obowiązek dbania o zabytki spoczywa na właścicielach lub użytkownikach obiektów zabytkowych.

Głównymi źródłami finansowania **Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami**, tj. projektów związanych z zabytkami oraz projektów pośrednio związanych z ochroną dziedzictwa są:

1. środki z funduszy europejskich, dystrybuowane na poziomie krajowym,
2. środki z funduszy europejskich – Regionalnego Programu Operacyjnego, dystrybuowane na poziomie województwa,
3. środki z europejskich programów specjalnych, współpracy transgranicznej, itd.,
4. środki finansowe z budżetu państwa, przyznawane przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach programów ministerialnych,
5. środki wojewódzkie (dotacje podmiotowe dla instytucji, których organizatorem jest samorząd województwa; dotacje dla innych jednostek samorządu terytorialnego; dotacje, granty, nagrody dla innych podmiotów).

Ponadto finansowanie zadań służących realizacji Programu może odbywać się z wykorzystaniem:

- dochodów własnych instytucji kultury,
- środków własnych jednostek samorządu terytorialnego (gmina, powiat),
- środków prywatnych (np.: osób fizycznych, fundacji, stowarzyszeń, ...).

Źródła finansowania ochrony zabytków i opieki nad zabytkami w ujęciu ogólnym (przykładowe)⁴ - Tabela

Źródła finansowania ochrony zabytków i opieki nad zabytkami w regionie w latach 2022–2025		
Źródło finansowania	Przedmiot finansowania	
Budżet państwa		
1.	Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego	<p>Programy Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego – których celem jest ochrona polskiego dziedzictwa kulturowego w kraju i zagranicą, wspieranie działalności muzeów oraz popularyzacja kultury ludowej;</p> <p>Ochrona zabytków – celem programu jest zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego, realizowane poprzez konserwację i rewaloryzację zabytków nieruchomych i ruchomych oraz ich udostępnianie na cele publiczne, kluczowe dla realizacji celów programu są zadania prowadzące do zabezpieczenia, zachowania i utrwalenia substancji zabytku; dofinansowania nie mogą uzyskać projekty zakładające adaptację, przebudowę obiektów zabytkowych lub ich znaczącą rekonstrukcję; o dofinansowanie mogą ubiegać się: podmioty posiadające osobowość prawną oraz siedzibę, zakład lub oddział na terytorium RP, osoby fizyczne, jednostki samorządu terytorialnego lub inne jednostki organizacyjne, będące właścicielem lub posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru albo posiadające taki zabytek w trwałym zarządzie (o dofinansowanie w ramach priorytetu nie mogą ubiegać się państwowe instytucje kultury, publiczne szkoły oraz uczelnie wyższe, uczelnie artystyczne oraz inne podmioty, o których mowa w art. 72 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami);</p> <p>Ochrona zabytków archeologicznych – celem programu jest świadoma i zrównoważona ochrona dziedzictwa archeologicznego in situ, zgodna z normami międzynarodowymi, określonymi w Europejskiej konwencji o ochronie dziedzictwa archeologicznego (Konwencja Maltańska) i Międzynarodowej Karcie Ochrony i Zarządzania Dziedzictwem Archeologicznym ICOMOS (Karta Lozańska); o dofinansowanie mogą ubiegać się: samorządowe i państwowe instytucje kultury, organizacje pozarządowe, publiczne i niepubliczne uczelnie akademickie, podmioty prowadzące działalność gospodarczą;</p> <p>Wspieranie działań muzealnych – celem programu jest wspieranie działalności w zakresie opieki konserwatorskiej nad muzealiami, archiwaliami i księgozbiorami, a także prezentacji zbiorów w postaci atrakcyjnych poznawczo projektów wystawienniczych i wydawniczych; zalecane są projekty kompleksowe, charakteryzujące się wysoką wartością merytoryczną oraz nowatorskimi rozwiązaniami aranżacyjnymi, dopełnionymi umiejętnie wykorzystanymi elementami multimedialnymi; o dofinansowanie mogą ubiegać się: samorządowe instytucje kultury (szczególnie te, które dopełniły procedury uzgodnienia swojego statutu z ministrem), organizacje pozarządowe, kościoły i związki wyznaniowe oraz ich osoby prawne;</p>

⁴ Szczegóły poszczególnych programów dostępne w instytucjach wdrażających dany program. Informacje w tabeli pochodzą z oficjalnych dokumentów rządowych lub samorządowych dotyczących zagadnień ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego.

	<p>Kultura ludowa i tradycyjna – celem programu jest wspieranie zjawisk związanych z kulturami tradycyjnymi funkcjonującymi na poziomie lokalnym, regionalnym i ogólnopolskim, które występują na obszarach wiejskich i miejskich; dofinansowywane mogą być przedsięwzięcia związane ze spuścizną kultur tradycyjnych, transformacjami poszczególnych ich elementów oraz współczesnymi kontekstami ich występowania, w tym odnoszących się także do kultur mniejszości narodowych i etnicznych oraz tradycji środowiskowych; o dofinansowanie mogą ubiegać się: samorządowe instytucje kultury (które nie są współprowadzone przez ministra), organizacje pozarządowe, kościoły i związki wyznaniowe oraz ich osoby prawne, podmioty prowadzące działalność gospodarczą;</p>
	<p>Kultura cyfrowa – celem programu jest opracowanie i digitalizacja zasobów dziedzictwa kulturowego oraz udostępnianie i umożliwianie ponownego wykorzystywania zasobów cyfrowych np. do celów popularyzacyjnych, edukacyjnych, artystycznych i naukowych; możliwa jest realizacja projektów edukacyjnych dotyczących wykorzystania zasobów cyfrowych; o dofinansowanie mogą ubiegać się: samorządowe instytucje kultury, (które nie są współprowadzone przez ministra), organizacje pozarządowe, kościoły i związki wyznaniowe oraz ich osoby prawne;</p> <p>Infrastruktura kultury – celem programu jest stworzenie optymalnych warunków dla prowadzenia działalności kulturalnej poprzez modernizację i rozbudowę infrastruktury instytucji kultury, a także innych podmiotów działających w tym obszarze; o dofinansowanie mogą ubiegać się: państwowe instytucje kultury, organizacje pozarządowe, kościoły i związki wyznaniowe oraz ich osoby prawne;</p> <p>Infrastruktura szkolnictwa artystycznego – celem programu jest zapewnienie optymalnych warunków dla procesu kształcenia artystycznego poprzez modernizację i rozbudowę infrastruktury szkół, placówek i uczelni artystycznych; o dofinansowanie mogą ubiegać się: uczelnie artystyczne, publiczne i niepubliczne szkoły artystyczne prowadzące samodzielny księgowość; jednostki samorządu terytorialnego – wyłącznie, jako organ prowadzący publiczną szkołę artystyczną; podmioty będące organem prowadzącym niepubliczną szkołę artystyczną, kościoły i związki wyznaniowe oraz ich osoby prawne – wyłącznie, jako organ prowadzący szkoły artystyczne; placówki zapewniająca opiekę i wychowanie uczniom szkół artystycznych w okresie pobierania nauki poza miejscem stałego zamieszkania;</p> <p>Infrastruktura domów kultury – celem programu jest zapewnienie optymalnych warunków dla działalności domów i ośrodków kultury oraz centrów kultury i sztuki w zakresie edukacji kulturalnej i animacji kultury poprzez modernizację i rozbudowę ich infrastruktury; o dofinansowanie mogą ubiegać się:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. domy kultury, ośrodki kultury oraz centra kultury i sztuki posiadające status samorządowej instytucji kultury; 2. biblioteki posiadające status samorządowej instytucji kultury, w skład których wchodzi domy kultury, ośrodki kultury lub centra kultury i sztuki; 3. jednostki samorządu terytorialnego – wyłącznie jako organy prowadzące dla podmiotów, o których mowa w punkcie 1 i 2; <p>Miejsca pamięci i trwałe upamiętnienia w kraju – celem programu jest wspieranie opieki nad miejscami pamięci i trwałymi upamiętnieniami na terenie RP, stanowiącymi materialne świadectwo kluczowych wydarzeń z historii Polski; wspierane mogą być także działania mające na celu upowszechnianie wiedzy na temat miejsc, faktów i postaci związanych z walką i męczeństwem, w sposób szczególny dotyczy to miejsc noszących ślady masowych zbrodni reżimów totalitarnych; o dofinansowanie mogą ubiegać się: samorządowe instytucje kultury</p>

		<p>(które nie są współprowadzone przez ministra), organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego, uczelnie publiczne i uczelnie niepubliczne, kościoły i związki wyznaniowe oraz ich osoby prawne;</p> <p>Groby i cmentarze wojenne w kraju – celem programu jest wspieranie opieki nad grobami i cmentarzami wojennymi na terenie RP, stanowiącymi materialne świadectwo kluczowych wydarzeń z historii Polski związanych z walką i męczeństwem, realizacja ustawowych zadań ministra służy podtrzymywaniu i rozpowszechnianiu tradycji narodowej i państwowej, celem programu jest otoczenie grobów i cmentarzy wojennych w kraju opieką;</p> <p>o dofinansowanie mogą ubiegać się: samorządowe instytucje kultury (które nie są współprowadzone przez ministra), organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego, uczelnie publiczne i uczelnie niepubliczne, kościoły i związki wyznaniowe oraz ich osoby prawne;</p> <p>Dotacje podmiotowe dla narodowych instytucji kultury i innych instytucji kultury współprowadzonych przez ministra.</p>
2.	Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji - Fundusz Kościelny	<p>Fundusz Kościelny został powołany na mocy art. 8 ustawy z dnia 20 marca 1950 r. o przejęciu przez Państwo dóbr martwej ręki, poręczeniu proboszczom posiadania gospodarstw rolnych i utworzeniu Funduszu Kościelnego, jako forma rekompensaty dla kościołów za przejęte przez Państwo nieruchomości ziemskie. Dotacje z tego funduszu udzielane są na remonty i prace konserwatorskie zabytkowych obiektów sakralnych (w szczególności: remonty dachów, stropów, ścian i elewacji, osuszanie i odgrzybianie, izolację, remonty i wymianę zużytej stolarki okiennej i drzwiowej, instalacji elektrycznej, wodnej, kanalizacyjnej, odgromowej). Podmiotami uprawnionymi do otrzymywania środków są kościelne osoby prawne.</p>
3.	Ministerstwo Klimatu i Środowiska - państwowe osoby prawne - Parki Narodowe	<p>Wydatki bieżące i inwestycyjne na utrzymanie Parków Narodowych.</p>
Województwo		
4.		<p>Programy operacyjne i tematyczne na poziomie województwa w zależności od rodzaju i jednostki wdrażającej.</p>

Jednostki samorządu terytorialnego (gminy i powiaty)

5.		<ul style="list-style-type: none">- Wspieranie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych zabytków wpisanych do rejestru zabytków, położonych na obszarze gminy/powiatu, w ramach systemu dotacji i ogłaszanych konkursów. - Wydatki na działalność bieżącą i inwestycyjną dla gminnych i powiatowych instytucji kultury, w tym placówek muzealnych. - Wydatki na działalność bieżącą i inwestycyjną innych gminnych i powiatowych jednostek organizacyjnych (np. szpitali, szkół, placówek pomocy), w tym posiadających siedziby w obiektach zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków. - Wydatki na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane kapliczek przydrożnych, pomników, historycznych miejsc pamięci narodowej oraz innych obiektów stanowiących majątek gminy lub powiatu. - Promocja walorów i zasobów dziedzictwa kulturowego, promocja turystyczna.
----	--	---

Fundusze Strukturalne Unii Europejskiej

6.	Programy regionalne	<p>W zależności od województwa.</p> <ul style="list-style-type: none">- Wspieranie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych zabytków wpisanych do rejestru zabytków, położonych na obszarze województwa (w ramach konkursów dla właścicieli zabytków). - Wspieranie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przydrożnych kapliczek, położonych na terenie województwa (w ramach konkursów dla jednostek samorządu terytorialnego). - Wspieranie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych pomników, historycznych miejsc pamięci narodowej i martyrologii położonych na terenie województwa (w ramach konkursów dla jednostek samorządu terytorialnego). - Utrzymanie i tworzenie infrastruktury szlaków turystycznych w regionie, aktywizacja Szlaku Architektury Drewnianej, budowa i rozwój produktów turystycznych (także w ramach konkursów ofert dla organizacji pozarządowych). - Wspieranie przedsięwzięć obejmujących ochronę i upowszechnianie wartości (regionalnego i lokalnego, materialnego i niematerialnego) dziedzictwa kulturowego (także w ramach konkursów ofert dla organizacji pozarządowych). - Wydatki na działalność bieżącą i inwestycyjną regionalnych instytucji kultury, w szczególności muzeów, w tym przeznaczane na zabezpieczenie i konserwacje muzealiów. - Wydatki na działalność bieżącą i inwestycyjną innych regionalnych jednostek organizacyjnych (np. szpitali), w tym posiadających siedziby w obiektach zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków.
----	----------------------------	---

7.	Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy 2021-2027 (FERC)	<p>Priorytet II: Zaawansowane usługi cyfrowe – jednym z celów programu jest stymulowanie rynku ponownego wykorzystywania zasobów kultury i danych naukowych. Powstałe e-usługi powinny zapewnić zdalny dostęp do unikalnych narzędzi oraz umożliwić przetwarzanie, analizę, bezpieczne gromadzenie i archiwizację dużych zbiorów danych, co będzie skutkowało przyspieszeniem rozwoju takich obszarów jak np.: kultura i rozrywka, motoryzacja, e-zdrowie, transport, bezpieczeństwo publiczne, energetyka, technologie finansowe czy rolnictwo.</p> <p>2.1 Wysoka jakość i dostępność e-usług publicznych – np. tworzenie, rozwój, integracja e-usług publicznych, wykorzystanie potencjału informacji sektora publicznego (ISP) i technologii w administracji z zastosowaniem np. analiz wielkich zbiorów danych oraz metod sztucznej inteligencji.</p> <p>2.3 Cyfrowa dostępność i ponowne wykorzystanie informacji – np. digitalizacja zasobów kultury, administracji i nauki (m.in. dane z badań naukowych oraz zasobów edukacyjnych finansowanych ze środków publicznych). Program zakłada podejmowanie działań zwiększających otwartość oraz poziom ponownego wykorzystania danych z zasobów kultury (w tym niebędących ISP), nauki i administracji. Wsparcie będzie udzielane również na budowę lub modernizację i udostępnianie rozwiązań informatycznych do prowadzenia zaawansowanej analityki danych z wykorzystaniem nowych technologii.</p> <p>Beneficjentami programu mogą być m.in.: instytucje kultury, przedsiębiorcy, obywatele, NGO.</p>
8.	Program współpracy transgranicznej Interreg Polska – Słowacja 2021-2027	<p>Obszar wsparcia skupiony jest wokół Karpat. Obszary górskie stanowią ogromne bogactwo Pogranicza. Powierzchnia terytorialna zakresu programu wynosi ponad 39 tys. km², z czego prawie 60% znajduje się w Polsce. Z terenu województwa wsparcie obejmuje podregiony oświęcimski, nowosądecki, nowotarski oraz powiat myślenicki z podregionu krakowskiego.</p> <p>Priorytet 3. Twórcze i atrakcyjne turystycznie Pogranicze, Cel szczegółowy: wzmocnienie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych – ma wspierać turystykę opartą na zasobach dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego, które stanowią największy potencjał polskosłowackiego pogranicza i podstawę jego rozwoju. W zakres działań będzie wchodzić m.in. rewitalizacja zabytków kultury, rozbudowa szlaków, rozwój i promocja wspólnych ofert turystycznych, inicjatywy i produktów. Przykładowe typy działań: wspieranie rozwoju transgranicznych konkurencyjnych/innowacyjnych /zintegrowanych produktów/usług/ofert turystycznych, w celu zwiększenia roli kultury i turystyki w rozwoju gospodarczym i włączeniu społecznym; - zachowanie, udostępnienie i promocja materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego oraz przyrodniczego o znaczeniu transgranicznym; tworzenie systemów informacji i promocji turystyki, które popularyzują obszar wsparcia jako atrakcyjny cel turystyczny.</p> <p>Priorytet 4. Współpraca instytucji i mieszkańców Pogranicza, Cel szczegółowy: budowanie wzajemnego zaufania, w szczególności poprzez wspieranie działań ułatwiających kontakty międzyludzkie. Aby stymulować współpracę oraz ograniczać bariery z nią związane, finansowane będą działania ukierunkowane na: budowanie i rozwijanie transgranicznych partnerstw działających w różnych sferach życia społecznego (np. kultury, ekologii, turystyki), promowanie idei transgranicznej współpracy oraz wymiany</p>

		dobrych praktyk w tym zakresie, zwiększanie świadomości środowiskowej oraz wspólnej tożsamości mieszkańców Pogranicza.
9.	Wspólna Polityka Rolna 2021 - 2027 (WPR)	<p>Wspólna polityka rolna (WPR) jest jedyną, w pełni wspólnotową polityką UE, ważną nie tylko dla rolników i producentów żywności, ale także dla mieszkańców obszarów wiejskich i konsumentów. Jednym z wielu celów programu jest zachowanie, poprzez ochronę, różnorodności biologicznej i krajobrazów rolniczych, wzmacnianie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i naturalnego krajobrazu. Wśród kierunków wsparcia wymienia się:</p> <p>CS 6. P1. Ochrona i różnicowanie krajobrazu wiejskiego, CS 8.P 4. Poprawa dostępu do infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej, CS 8.P 6. Poprawa dostępu do usług publicznych w zakresie opieki, zdrowia, kultury i dziedzictwa kulturowego.</p> <p>Interwencja LEADER – przewiduje się bardzo ograniczone wsparcie na operacje infrastrukturalne, kwalifikowalne tylko wtedy, gdy będą one ściśle powiązane z innymi projektami wdrażanymi w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju (LSR). Oznacza to, że wsparcie w tym zakresie będzie miało charakter uzupełniający do projektowanego w ramach innych programów (finansowanych z innych funduszy). Analogiczne podejście przewiduje się w przypadku inwestycji w zakresie dziedzictwa lokalnego i ochrony zabytków.</p> <p>Wdrażana także będzie koncepcja smart villages, w tym rozwoju biogospodarki, która wyrasta z podejścia LEADER, lecz jest bardziej skoncentrowana obszarowo i tematycznie oraz kładzie jeszcze większy nacisk na wykorzystanie narzędzi IT i innowacji.</p>

Programy wspólnotowe

10.	Kreatywna Europa 2021 - 2027	<p>Kreatywna Europa (Creative Europe) to program Komisji Europejskiej, którego celem jest wsparcie ponadnarodowych działań europejskich sektorów kultury, audiowizualnego i kreatywnego w obszarze kultury i sztuki przyczyniających się do budowania kompetencji, profesjonalizacji i zwiększania konkurencyjności sektorów na rynku globalnym, wpływ na zwiększanie dostępu do kultury i sztuki, docieranie do nowych grup odbiorców i zwiększanie uczestnictwa w kulturze, rozwój współpracy międzynarodowej oraz wsparcia ponadnarodowego obiegu europejskich dzieł i twórców, ochrony i propagowania różnorodności kulturowej i językowej oraz europejskiego dziedzictwa kulturowego, wykorzystanie technologii i wdrażanie innowacji w sektorach oraz dostosowania sektorów do zmiany cyfrowej.</p> <p>W ramach nowej edycji programu istotne będą także wsparcie sektorów w odbudowie po kryzysie wywołanym pandemią COVID-19, zrównoważony rozwój i zielona transformacja sektorów, równość i równouprawnienie oraz włączanie społeczne poprzez kulturę i sztukę.</p> <p>Program będzie wdrażany poprzez komponenty:</p> <ul style="list-style-type: none"> - komponent Media – wspierający działania sektora audiowizualnego, - komponent Kultura – wspierający działania sektorów kultury i kreatywnego, - komponent międzysektorowy – wspierający rozwój innowacji w projektach łączących sektory kultury, kreatywny i audiowizualny, a także sektor wysokiej jakości mediów informacyjnych i rozwój umiejętności krytycznego korzystania z mediów.
Inne		
11.	Jednostki administracyjne kościołów i związków wyznaniowych	<p>Wydatki bieżące i inwestycyjne na utrzymanie zabytkowych siedzib i własności jednostek administracyjnych kościołów i związków wyznaniowych.</p> <p>Wydatki bieżące i inwestycyjne na utrzymanie muzeów jednostek administracyjnych kościołów i związków wyznaniowych.</p> <p>Wydatki bieżące i inwestycyjne przeznaczane na konserwację muzealiów i zabytkowych kolekcji.</p>
12.	Uczelnie wyższe	<p>Wydatki bieżące i inwestycyjne na utrzymanie zabytkowych siedzib i własności uczelni wyższych.</p> <p>Wydatki bieżące i inwestycyjne na utrzymanie muzeów uczelnianych i bibliotek.</p> <p>Wydatki bieżące i inwestycyjne przeznaczane na konserwację muzealiów i zabytkowych kolekcji.</p>

13.	Polskie Towarzystwo Turystyczno- Krajoznawcze	Wydatki bieżące i inwestycyjne na utrzymanie zabytkowych siedzib i własności PTTK. Wydatki bieżące i inwestycyjne na utrzymanie muzeów PTTK. Wydatki bieżące i inwestycyjne przeznaczane na konserwację muzealiów i zabytkowych kolekcji. Wydatki bieżące i inwestycyjne na utrzymanie szlaków turystycznych.
14.	Organizatorzy muzeów (osoby fizyczne i prawne, jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej)	Wydatki bieżące i inwestycyjne na utrzymanie muzeów w/w organizatorów. Wydatki bieżące i inwestycyjne przeznaczane na konserwację muzealiów i zabytkowych kolekcji.
15.	Prywatni właściciele zabytków	Wydatki ze środków prywatnych na zabytkowe nieruchomości i ruchomości (na własne mienie).

18. Główne opracowania wykorzystane do przygotowania programu:

- Narodowa Strategia Kultury na lata 2007-2013 wraz z jej Uzupełnieniem;
- Krajowy Program Opieki nad Zabytkami;
- Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego;
- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubuskiego;
- Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami;
- Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Łagów;
- Plany zagospodarowania przestrzennego Gminy Łagów;
- Artykuły i opracowania naukowe dotyczące Łagowa - różne.

Przygotowanie: Artur Michalak

**tel. 511 840 226
calahim@gmail.com**